

Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning

UTTALELSE
I SAK OM MULIG VITENSKAPELIG UREDELIGHET
VED NLA HØGSKOLEN AS

8. september 2015

Innhold

1 Sammen drag	3
2 Hva saken gjelder	3
3 Behandlingen av saken ved NLA.....	5
3.1 Varslingen ved NLA.....	5
3.2 Behandlingen av saken ved NLA.....	5
3.3 Uttalelse fra den lokale komiteen	6
3.4 Ledelsens behandling av uttalelsen fra den lokale komiteen	7
4 Granskingsutvalgets behandling	8
4.1 Rammen for granskingen	8
4.2 Saksgangen	10
4.3 Anførsler fra varsler.....	11
4.4 Anførsler fra de innklagede	11
4.5 Uttalelse fra sakkyndig	12
5 Det lovmessige og forskningsetiske grunnlaget for granskingen.....	15
5.1 Lov om gransking av redelighet i forskning (forskningsetikkloven)	15
5.2 Ulike typer brudd på god vitenskapelig praksis	16
5.3 Forskningsetiske retningslinjer.....	16
5.4 Forholdet til lov om opphavsrett til åndsverk.....	18
5.5 Arbeidsrettslige spørsmål.....	18
6 Granskingsutvalgets vurdering.....	19
6.1 Det objektive vilkåret	19
6.2 Det subjektive vilkåret.....	25
7. Kommentarer og anbefalinger til institusjonen	25
7.1 Kommentarer til institusjonens behandling av saken.....	25
7.2 Kommentarer til institusjonens oppfølging av forskningsetiske retningslinjer	29
8. Konklusjon	30
9. Offentlighet og klageadgang	30
Vedlegg 1 Kronologisk oversikt over den lokale behandlingen.....	32

1 Sammendrag

Saken gjelder spørsmålet om to ansatte ved NLA Høgskolen AS har opptrådt vitenskapelig uredelig i form av plagiat og brudd på god henvisningsskikk. Saken ble behandlet ved NLA i løpet av 2014. Det begynte som en intern varslings sak med påstander fremsatt av en ansatt ved samme institusjon om brudd på forskningsetiske retningslinjer i form av plagiat, brudd på god henvisningsskikk og ukollegial oppførsel. NLA søkte å løse saken mellom partene, uten at dette førte frem, og besluttet deretter å oppnevne en uavhengig sakkyndig komité. Den lokale komiteen konkluderte med at både objektive og subjektive vilkår for plagiat og brudd på god henvisningsskikk var oppfylt, samt at det forelå brudd på åndsverkslovens bestemmelser. NLA fattet vedtak om å ta uttalelsen til etterretning, og å legge den til grunn i den videre oppfølgingen av saken. De innklagede var uenige i konklusjonen på grunn av rettsanvendelses- og saksbehandlingsfeil, uten at innsigelsene ble tatt til følge av NLA. De innklagede henvendte seg deretter til Granskingsutvalget og anmodet om at saken ble behandlet der. Granskingsutvalget besluttet på eget initiativ å åpne granskning 11. desember 2014.

Granskingsutvalget tar i uttalelsen stilling til hvilke arbeider som kan legges til grunn for vurderingen av plagiat, og har kommet til at dette er arbeider som må anses ferdigstilt og er frivillig avgitt. Etter en konkret vurdering av hvert av arbeidene som er påklaget, har Granskingsutvalget kommet til at det ikke foreligger alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis. Granskingsutvalget har derfor konkludert med at de innklagede ikke har opptrådt vitenskapelig uredelig i forskningsetikklovens forstand. Granskingsutvalget har også kommentert systemfeil i behandlingen av saken ved NLA, samt mangelfullt systematisk arbeid med forskningsetikk på institusjonen.

2 Hva saken gjelder

A og B (i det følgende samlet omtalt som «de innklagede») henvendte seg til Granskingsutvalget i brev av 13. oktober 2014. De innklagede var på dette tidspunktet ansatt som høyskolelektorer ved NLA Høgskolen AS (heretter kalt «NLA») avdeling Bergen, Breistein. I henvendelsen anmodet de Granskingsutvalget om å granske en sak om vitenskapelig uredelighet som var behandlet ved institusjonen. Saken gjaldt påstander om plagiat, brudd på god henvisningsskikk og ukollegial oppførsel, og var fremmet av førstelektor C ved NLA avdeling Bergen, Sandviken (i det følgende omtalt som «varsler»).

Varsler og innklagede utgjør sakens parter, da saken konkret gjelder spørsmålet om de innklagede har opptrådt vitenskapelig uredelig eller ikke i deres bruk av varslers arbeider. NLA har anført at institusjonen også må anses som part i saken. Granskingsutvalget presiserer at partsbegrepet etter forvaltningsloven er begrenset, og indirekte interesser i en sak gir som regel ikke partsrettigheter. Slik Granskingsutvalget ser det, har konklusjonen i saken om vitenskapelig uredelighet kun direkte betydning for varsleren og de innklagede, ikke for NLA. Granskingsutvalget kan gi «systemkritikk», altså kommentarer og merknader til saksbehandling og system for forskningsetikk ved en institusjon, men slik «systemkritikk» gir ingen faktiske eller rettslige konsekvenser for institusjonen det gjelder. NLA kan derfor ikke anses som part i saken om vitenskapelig uredelighet.

NLA behandlet saken lokalt, etter hvert ved å oppnevne en uavhengig sakkyndig komité (heretter kalt «den lokale komiteen»). Den lokale komiteen ga sin uttalelse til NLA 15. august 2014, der den konkluderte med at de innklagede hadde brutt forskningsetiske retningslinjer om plagiat og god henvisningsskikk, samt åndsverksloven. NLA tok uttalelsen til etterretning uten forbehold i vedtak av 19. september 2014. NLA har anført at uttalelsen ble «mottatt, lest og forstått», men at institusjonen ikke har sluttet seg til komiteens uttalelse eller gjort komiteens vurderinger og konklusjoner til sine. NLA har kommentert¹ at «*verken NLA Høgskolen eller den lokale komiteen har tatt stilling til spørsmålet om «vitenskapelig uredelighet». Dette ligger, og skal ligge, til G[ranskingsutvalget] å vurdere.*» Granskingsutvalget presiserer at det er forskningsinstitusjonene som har hovedansvaret for å undersøke og behandle konkrete uredelighetssaker.²

Granskingsutvalget legger til grunn at definisjonen av vitenskapelig uredelighet i forskningsetikkloven § 5 annet ledd også gjelder ved institusjonenes lokale behandling. Plagiat er ett av forholdene som uttrykkelig fremgår av definisjonen. I tillegg har den lokale komiteen gjennomgående vurdert skyldspørsmålet, som i forskningsetikken kun fremgår av loven, ikke av de forskningsetiske retningslinjene. Dette medfører at konklusjonen om plagiat i realiteten er en konklusjon om vitenskapelig uredelighet.

Granskingsutvalget registrerer at den lokale komiteens konklusjon om vitenskapelig uredelighet er lagt til grunn for NLAs vedtak av 19. september 2014 (referert nedenfor i punkt 3.4). Granskingsutvalget viser her til formuleringene i punktene 3 og 4 i vedtaket, der det blant annet fremgår at NLA skal følge opp saken på «*basis av de forhold som er avdekket*». Den lokale komiteen har gitt et råd til NLA som oppdragsgiver, og det er således NLAs vedtak som er bestemmende for sakens utfall. Dersom man legger til grunn NLAs kommentarer om at uttalelsen kun er «mottatt, lest og forstått», må det bety at NLA ikke har tatt stilling i saken om forskningsetikk – med andre ord at saken ikke er ferdigbehandlet ved NLA. En slik argumentasjon er ikke forenlig med tiltakene som er iverksatt fra NLAs side i etterkant av vedtaket, som for eksempel arbeidsrettslige advarsler, se nedenfor i punkt 7.1, og brev fra NLA til tidsskrifter/forlag med anmodning om rettelse i de innklagedes arbeider i tråd med konklusjonen.³ At saken ble ansett å gjelde vitenskapelig uredelighet og at den var ferdigbehandlet fra NLAs side, underbygges videre av NLAs orientering til Granskingsutvalget av 27. oktober 2014.⁴ Etter dette legger Granskingsutvalget til grunn at NLA har behandlet sak om vitenskapelig uredelighet, og har sluttet seg til og vedtatt konklusjonen og premissene som fremgår av den lokale komiteens uttalelse.

De innklagede mente NLAs konklusjon var uriktig som følge av saksbehandlingsfeil og uriktig rettsanvendelse, og anmodet av denne grunn Granskingsutvalget om å vurdere saken.

¹ Øverst på side 4 i dokumentet «NLA Høgskolens tilbakemelding angående feil i faktum» av 3. juli 2015.

² Se Ot.prp.nr. 58 (2005-2006) side 51.

³ Fire brev av 1. oktober 2014.

⁴ Ot.prp. nr. 58 (2005-2006) side 51: «*Institusjonen er ikke pliktig til å oversende alvorlige saker til utvalget. Departementet forutsetter imidlertid at institusjonen informerer utvalget om saken dersom de velger å behandle den selv.*»

3 Behandlingen av saken ved NLA

3.1 Varslingen ved NLA

En kronologisk oversikt over hovedlinjene i sakens behandling ved NLA er inntatt som **vedlegg 1** til denne uttalelsen.

NLA har forklart at saken begynte med en e-post fra varsler 12. februar 2014 om mulige brudd på god henvisningsskikk. I den første fasen av den lokale behandlingen fra februar 2014 til 21. mars 2014, er det dokumentert kontakt mellom NLA og partene, uten at partene møttes. Ledelsen ved NLAs forsøk på å løse saken førte ikke frem. I ettertid har ledelsen ved NLA betegnet denne perioden som «meklingsfasen», og har kommentert at den i realiteten pågikk frem til 25. april 2014. De innklagede har på sin side kommentert at de har vanskelig for å forstå hva NLA legger i begrepene «dialog» og «mekling», og oppfatter det som et forsøk på å rekonstruere en sakshåndtering som ikke har funnet sted. De innklagede har bemerket at de ikke kjente til at dette var en meklingsfase, og at det tok tid før de ble kjent med sakens innhold.

12. mars 2014 sendte varsler en formell henvendelse til institusjonen. Det er denne henvendelsen som er lagt til grunn for det videre arbeidet med saken ved NLA. I henvendelsen hadde varsleren bemerkninger til 5 dokumenter forfattet av de innklagede der han mente det forelå brudd med de forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi (NESH 2006). Samlet omfattet dette anførsler om plagiat, brudd på god henvisningsskikk og ukollegialitet. En gjengivelse av partenes anførsler fremgår av punktene 4.3 og 4.4 nedenfor.

3.2 Behandlingen av saken ved NLA

Institusjonen hadde ikke da saken ble varslet, eller under den senere behandlingen, utarbeidet retningslinjer for behandling av saker om forskningsetikk eller vitenskapelig uredelighet.⁵ Ledelsen har forklart til Granskingsutvalget at saksbehandlingen ble gjort etter beste evne, blant annet gjennom generell rådgivning fra Torkild Vinther, sekretariatsleder for Granskingsutvalget, og på grunnlag av reglementer utarbeidet ved UiB og UiO. Varslers formelle henvendelse av 12. mars 2014 ble sendt til de innklagede 14. mars 2014. Ledelsen opplyste samtidig at videre saksgang ville bli vurdert på bakgrunn av tilsvaret fra de innklagede, og at det kunne bli oppnevnt en «uhildet gruppe» til å gjennomgå saken. De innklagede ga sitt tilsvarende 19. mars 2014. I tilsvaret viste de innklagede blant annet til at de påklagede arbeidene i hovedsak var foreløpige utkast, og at det allerede var tatt inn henvisninger til varslerens arbeider. Samme dag som de innklagede ga tilsvaret, ble en kopi av varslerens formelle henvendelse lagt i posthyllene til utvalgte ansatte ved NLA Breistein, der de innklagede hadde sin arbeidsplass. Det er ikke kjent hvem som distribuerte henvendelsen.

I e-post av 21. mars 2014 fra rektor, ble de innklagede informert om at saken var gått over fra «ein dialogfase til ein formell fase der ei uhildet gruppe gjennomgår den og gir faglig tilbakemelding til oss.» De innklagede oppfordret ledelsen til å oversende tilsvaret til varsler. Varsleren fikk kopi av de innklagedes tilsvarende først 11. april 2014. Ledelsen ved NLA har forklart at de ønsket rom til å mekle mellom partene, og derfor utsatte oversendelsen. Videre har ledelsen forklart at tilsvaret tydeliggjorde at partene var grunnleggende uenige, slik at ledelsen etter hvert gikk i gang med å oppnevne en komité til å behandle saken. Varsler ønsket komitébehandling, mens de innklagede

⁵ Institusjonen igangsatte arbeidet med retningslinjer etter at den lokale behandlingen av saken hadde begynt, uten at dette har relevans for saken.

ønsket en juridisk vurdering av sakens rettslige spørsmål før eventuell behandling i komité. De innklagede gjorde gjeldende at en eventuell komité måtte være ekstern og uten tidligere kjennskap til saken, og at partene måtte ha lik tilgang til direkte kommunikasjon med komiteen.

25. april 2014 sendte prorektor for FoU en e-post til partene med informasjon om komiteens sammensetning: førsteamanuensis X, UiB, førsteamanuensis Y, UiB, og professor emerita Z, NLA. De innklagede fremmet innsigelser til forslaget fordi de oppfattet Z som inhabil til å behandle saken. Ledelsen ved NLA oppnevnte komiteen 30. april 2014, og informerte partene om dette i brev samme dag. Vedlagt var også komiteens mandat som partene fikk til uttalelse. Partene fikk i utgangspunktet uttalelsesfrist til 2. mai 2014, som de innklagedes advokat kritiserte i brev av 2. mai 2014. De innklagede sendte deretter sine kommentarer hhv. 7. og 9. mai 2014. NLA reviderte mandatet på grunnlag av kommentarene, og oversendte det til den lokale komiteen og partene 23. mai 2014. Av det reviderte mandatet fremgår det at

«Komiteen skal undersøke hvorvidt det i [innklagedes] arbeider om pedagogisk credo (jfr. liste over saksdokument som klagen gjelder) har forekommet plagiat og/eller brudd på god henvisningsskikk og/eller lite kollegial oppførsel i forhold til [varsler] og [vedkommendes] arbeider om pedagogisk credo (jfr. liste over [varslers] arbeider som saken skal prøves mot).

Kommunikasjon mellom utvalget og partene skal, så lenge ikke annet er bestemt, skje gjennom prorektor for forskning ved NLA Høgskolen.

Dersom kommisjonen mener at mandat setter begrensninger for arbeidet må dette tas opp med oppdragsgiver umiddelbart.

Kommisjonen skal avgi sin rapport til NLA høgskolen innen 15. juni 2014. Om kommisjonen ikke ser seg i stand til å holde fristen må det tas opp med oppdragsgiver så snart det blir klart at så er tilfelle.»

Ledelsen ved NLA tok ikke stilling til de innklagedes innsigelser til komiteens sammensetning, men overlot vurderingen til komiteen selv. Sammen med det reviderte mandatet ble det oversendt en saksfremstilling utarbeidet av prorektor for FoU. De innklagede sendte sine kommentarer til saksfremstillingen 28. mai 2014. Tilsvaret ble videresendt til komiteen fra prorektor for FoU 2. juni 2014. Komiteen hadde da allerede avholdt sitt første møte 28. mai 2014. Den lokale komiteen avholdt totalt tre møter, men mottok ikke muntlige forklaringer fra partene. Verken varsler eller innklagede ble forelagt et utkast til uttalelse før denne ble endelig avgitt til NLA 15. august 2014. NLA ga partene kommentarfrist til 11. september 2014. I tillegg ble det avholdt møte mellom ledelsen og varsler 25. august 2014, og mellom ledelsen og de innklagede 28. august 2014. Kommentarene fra partene ble ikke oversendt til den lokale komiteen, som hadde avsluttet oppdraget da uttalelsen ble oversendt institusjonen.

3.3 Uttalelse fra den lokale komiteen

På grunnlag av en redegjørelse utarbeidet av Z vedrørende hennes kontakt med partene, vurderte de to øvrige medlemmene av komiteen at det ikke forelå inhabilitet.

Den lokale komiteen konkluderte med følgende i uttalelsen av 15. august 2014 (i utdrag):

«Av komiteens foregående vurderinger fremgår det at den mener at det i den aktuelle saken foreligger flere brudd på NESH retningslinjer angående plagiering og god henvisningsskikk. I tillegg foreligger det

brudd på åndsverkslovens regler. I begge henseender er både objektive og subjektive vilkår for en slik konklusjon, oppfylt. [...] Samlet dreier det seg om en systematisk underkommunisering av [varslers] vitenskapelige arbeider som gir leserne eller tilhørerne liten transparens når det gjelder det teoretiske grunnlaget for [de innklagedes] tekster og presentasjoner. Innvendningene forsterkes ved at det dreier seg om arbeidene til en kollega ved samme institusjon og innenfor samme fagfelt som [de innklagede], og at de klart har hatt kjennskap til [varslers] arbeid innen forskningsfeltet.»⁶

Konklusjonen gjaldt for samtlige av de 7 dokumentene som lå til grunn for komiteens gransking.

Ett av spørsmålene for komiteén var om arbeider som ikke var publisert, kunne legges til grunn for vurderingen av vitenskapelig uredelighet. Komiteen konkluderte:

«Som det har fremgått av fremstillingen, kan det skilles mellom situasjoner hvor forskerne klart har publisert materialet, eller gjort det gjeldende i en offisiell sammenheng, og situasjoner hvor materialet ennå ikke er publisert i tradisjonell forstand. Komiteen har likevel funnet at dette skillet ikke får avgjørende betydning i denne saken.»⁷ Avgjørende for vurderingen synes å være at «materialet er videreformidlet til et forlag med tanke på å involvere andre personer. Etter komiteens mening er det da grunnlag for andre forskere til å gjøre innvendinger. [...] Det som i såpass stor grad formidles som egen forskning til andre forskere, må omfattes av åndsverkslovens regler (og forskningsetiske retningslinjer [...]).»⁸

3.4 Ledelsens behandling av uttalelsen fra den lokale komiteen

Rektor ved NLA fattet vedtak 19. september 2014, oversendt til partene i brev med tittelen «Klagesak»:

1. *NLA Høgskolen har mottatt og vurdert [partenes] kommentarer til vurderingen.*
2. *NLA Høgskolen finner ikke grunnlag for å overprøve komiteens vurdering av habilitet.*
3. *NLA Høgskolen tar komiteens vurderinger og konklusjoner til etterretning.*
4. *På basis av de forhold som er avdekket vil NLA Høgskolen følge opp saken overfor de involverte.*

Til Granskingsutvalget har ledelsen ved NLA forklart at de ikke har tatt stilling til de enkelte delene i komiteens uttalelse, kun at de har tatt uttalelsen til etterretning, og vil bruke den i den videre oppfølgingen av saken. Som de innklagede ble informert om i vedtaksbrevet, ble rapport om behandling av klagesak gitt til 16 navngitte ansatte og 3 seksjoner ved institusjonen, samt styret og ledergruppen. I tillegg informerte ledelsen om konklusjonene i rapporten under allerede tillyste personalmøter avholdt på hhv Breistein 11. og Sandviken 19. november 2014.

De innklagede ble 26. september 2014 innkalt til medarbeidersamtaler som skulle avholdes tre dager senere, men som ble utsatt til 17. oktober 2014, under forutsetning av at de innklagede bidro til «ro i saken og i organisasjonen». 10. oktober 2014 ble medarbeidersamtalene omgjort til drøftingsmøter etter arbeidsmiljøloven § 15-1. Begrunnelsene som er gitt kan i hovedsak knyttes til det ledelsen beskriver som «*konfliktskapende og illojal opptreden knyttet til klagesaken*».

⁶ Nest siste side i uttalelsen.

⁷ Nest siste side i uttalelsen.

⁸ Side 4 i uttalelsen.

Ledelsen ved NLA orienterte Granskingsutvalget om institusjonens behandling av «klagesak om redelighet i forskning» i e-post med vedlegg datert 27. oktober 2014, etter at de innklagede allerede hadde henvendt seg til Granskingsutvalget 13. oktober 2014.

I brev til de innklagede av 30. oktober 2014, gjorde NLA rede for at personalsaken pågår uavhengig av saken om vitenskapelig uredelighet. De innklagede ble informert om at institusjonen anså at det forelå grunnlag for oppsigelse, men at de personalmessige sidene av sakene kunne avsluttes dersom de innklagede aksepterte arbeidsrettslige advarsler. Advarslene besto i pålegg for opptreden formulert i 10 strekpunkter, blant annet med krav om at de innklagede skulle forholde seg til etiske standarder innen forskningsfeltet og ved institusjonen, og med forbud mot å sende e-poster eller publisere andre dokumenter om saken til andre ansatte ved NLA eller eksternt.

4 Granskingsutvalgets behandling

4.1 Rammen for granskingen

Det er ikke konstatert forhold som gjør noen av Granskingsutvalgets medlemmer inhabile til å behandle saken, og det har heller ikke blitt fremmet innsigelser til Granskingsutvalgets habilitet fra partenes side.

Granskingsutvalget er ikke klageinstans for vedtak fattet ved andre institusjoner, men behandler saker av eget tiltak. Den lokale og den nasjonale behandlingen er likevel knyttet sammen gjennom saksforholdet og de rettslige spørsmålene saksforholdet reiser, og Granskingsutvalget finner det hensiktsmessig å kommentere den lokale behandlingen av saken som utgangspunkt for utvalgets vurderinger. Vitenskapelig uredelighet er ikke uttrykkelig nevnt i konklusjonen til den lokale komiteen eller i NLAs vedtak av 19. september 2014. Som det fremgår av punkt 2 ovenfor, konstaterer Granskingsutvalget at den lokale behandlingens konklusjon om plagiat er ensbetydende med en konklusjon om vitenskapelig uredelighet etter forskningsetikkloven.

4.1.1 Sakens dokumenter

Saken for Granskingsutvalget gjelder 7 dokumenter forfattet av de innklagede som dannet grunnlag for den lokale komiteens gransking, samt den endelige versjonen av en konferansepresentasjon som de innklagede ikke oversendte til NLA (Dokument 1b nedenfor), og en versjon av den engelskspråklige artikkelen som ble publisert etter at den lokale komiteen hadde avgitt sin uttalelse (Dokument 4c nedenfor):

[Dokumentenes betegnelse tidligere i prosessen står i parentes. LK = den lokale komiteen.]

- **Dokument 1; PowerPoint-presentasjon til EECERA 2013**
 - **Dokument 1a;** utkast av 3. juni 2013 (LK vedlegg 1).
 - **Dokument 1b;** endelig versjon som ble presentert på konferansen EECERA 2013
- **Dokument 2; Abstract til konferansen EECERA 2013,** 28. august til 1. september 2013, publisert i Abstract Book (LK vedlegg 4).
- **Dokument 3; e-post med vedlegg fra de innklagede til bidragsyterne til antologien om pedagogisk credo,** datert 1. september 2013 (LK vedlegg 5).
- **Dokument 4; engelskspråklig artikkel:**

- **Dokument 4a**; versjon av 25. september 2013 oversendt til forskningsrådgiver ved NLA (*LK vedlegg 2a*).
- **Dokument 4b**; versjon av 7. mars 2014, ikke innsendt/vurdert av tredjeparter (*LK vedlegg 2b*).
- **Dokument 4c**; publisert artikkel i Practice and Theory vol. 36 No.1, 2014, ss 43-55, september 2014
- En versjon av Dokument 4 fra november 2013 er ikke fremlagt, se nedenfor i punkt 4.1.2.
- **Dokument 5; antologi:**
 - **Dokument 5a**; av 22. oktober 2013 oversendt de andre bidragsyterne. Dokumentet fulgte også som vedlegg til én av de innklagedes søknad om opprykk i desember 2013 (*LK vedlegg 3a*)
 - **Dokument 5b**, versjon av 17. januar 2014 oversendt forlagsredaktør (*LK vedlegg 3b*)

I tillegg har Granskingsutvalget vurdert varslersens anførsler om brudd med NESH 2006 i to arbeidere som ikke var del av den lokale behandlingen:

- **Dokument 6**; PowerPoint-presentasjon TB5 FL10, benyttet i førskole-/barnehagelærerutdanningen ved NLA.
- **Dokument 7**; Abstract til konferansen EECERA 2014, der de innklagede deltok med «poster».

Granskingsutvalget registrerer at det var uenighet mellom de innklagede og NLA om hvilke dokumenter som skulle legges til grunn for den lokale behandlingen: NLA oppfordret de innklagede flere ganger til å oversende dokumentene i den formen de var blitt presentert eller oversendt til forlag/tidsskrifter, uten at oppfordringen ble etterkommet fra de innklagedes side. De innklagede ønsket at saken skulle begrenses til dokumentene som var nevnt i varslersens henvendelse av 12. mars 2014. Granskingsutvalget mener det er svært uheldig at de innklagede ikke oversendte de seneste versjonene av dokumentene, særlig etter at de uttrykkelig ble oppfordret til dette gjennom mandatbrevet av 23. mai 2014. Den manglende dokumentasjonen kan ha påvirket den lokale behandlingen i disfavør av de innklagede. På den andre siden ser Granskingsutvalget at uklarheter rundt sakens innhold og de innklagedes mistillit til ledelsens håndtering av saken,⁹ har bidratt til at de innklagede ikke ønsket å gi arbeidene sine til NLA. Granskingsutvalget har mottatt alle dokumenter i saken, med unntak av ett som er kommentert nedenfor. Dette dokumentet har ikke avgjørende betydning for utfallet av utvalgets vurdering.

4.1.2 Engelskspråklig artikkel (Dokument 4) i versjon fra november 2013, og spørsmål om bevisst destruksjon av forskningsmateriale

Det er på det rene at de innklagede i begynnelsen av november 2013 sendte en versjon av den engelskspråklige artikkelen til tidsskriftet EECRJ for publisering, men artikkelen ble refusert etter kort tid. Det har ikke vært mulig for Granskingsutvalget å fremskaffe denne versjonen av teksten, verken fra de innklagede eller fra tidsskriftet. En kopi var vedlagt en av de innklagedes søknad om opprykk til førstelektor i desember 2013. Den innklagede har forklart at han ble rådet av forskningsledelsen til å

⁹ Se for eksempel kommentarer fra advokat Skjønsberg i brev til NLA av 2. mai 2014.

endre søknaden etter at saken oppsto, og at han dermed fysisk fjernet søknaden og makulerte vedleggene, før han leverte ny søknad.

Granskingsutvalget mener det er svært uheldig at de innklagede ikke kan fremskaffe teksten fra november 2013, og både de innklagede og NLA kunne gjort mer for å sikre dokumentasjonen i saken.¹⁰ Granskingsutvalget finner det imidlertid klart sannsynlig at dokument 4b tilsvarer den innsendte artikkelen fra november 2013, med unntak av referansene til varslers 2008-artikkel som først ble tatt inn i mars 2014. Det vises til de fremlagte dokumentene fra arbeidsprosessen med artikkelen før den ble sendt til tidsskriftet, der det fremgår at referanser til varslers artikkel fra 2001 ble tatt inn før artikkelen ble sendt til tidsskriftet i november 2013. Det er også på det rene at de innklagede i februar 2014 ble rådet av rektor til å inkludere referanser også til varslers artikkel fra 2008. I henhold til forklaringene fra de innklagede og NLA, fulgte de innklagede rådet, og resultatet av revideringen er dokument 4b fra mars 2014.

Varsleren har videre reist spørsmål om de innklagede har opptrådt vitenskapelig uredelig på grunn av bevisst destruksjon av forskningsmateriale for å hindre undersøkelser av uredelighet i forskning¹¹. De innklagede har forklart at den elektroniske versjonen av den refuserte artikkelen ble omarbeidet til dokument 4b i mars 2014, og at det ikke lenger er mulig å oppdrive tidligere versjoner. Når det gjelder makuleringen av vedleggene til søknaden om opprykk (inkludert versjonen av november 2013 av Dokument 4), har de innklagede forklart at dette ble gjort for å endre søknaden. Forklaringene understøttes av dokumentasjonen i saken, og Granskingsutvalget finner det ikke sannsynliggjort at de innklagede bevisst har destruert materialet for å hindre granskingen.

4.2 Saksgangen

Granskingsutvalget mottok henvendelsen med anmodning om ny vurdering fra de innklagede 13. oktober 2014. I eget brev av 27. oktober 2014 ga NLA sine kommentarer til de innklagedes henvendelse til Granskingsutvalget. Granskingsutvalget besluttet å åpne gransking i saken på utvalgets møte 11. desember 2014. Hovedbegrunnelsen for å åpne gransking var det prinsipielle spørsmålet om hvilke dokumenter som kan gjøres til gjenstand for gransking av vitenskapelig uredelighet i form av plagiat.

Partene fikk anledning til å forklare seg muntlig for Granskingsutvalget. Partene benyttet anledningen, og forklaringene ble gjennomført 5. mars 2015. I etterkant av partenes forklaringer ønsket Granskingsutvalget et møte med ledelsen ved NLA, som ble gjennomført 25. mars 2015.

Granskingsutvalget oppnevnte en sakkyndig 27. mars 2015. Den sakkyndige vurderingen er omtalt nedenfor i punkt 4.5.

Partene har fått partsinnsyn i sakens dokumenter etter forvaltningsloven § 18, jf. § 17. Saken har vært unntatt offentlighet frem til uttalelsen foreligger, jf. forskningsetikkloven § 5 fjerde ledd. Det er for øvrig ikke kommet begjæringer om innsyn i sakens dokumenter fra andre aktører.

¹⁰ Granskingsutvalget har ingen hjemmel til å ta beslag i dokumenter.

¹¹ Jf. Ot.prp.nr. 58 (2005-2006) side 54

Partene fikk oversendt et utkast til Granskingsutvalgets uttalelse 18. juni 2015 for å kommentere faktiske feil og uklarheter. NLA fikk oversendelsen i kopi. Både partene og NLA sendte kommentarer innen fristens utløp 3. juli 2015. I tillegg er ytterligere kommentarer ettersendt.

4.3 Anførsler fra varsler

Varslerens samlede anførsler kan i hovedsak sammenfattes slik:

- Plagiat og brudd på god henvisningsskikk

De sentrale delene av varslers anførsler gjelder påstander om plagiat, jf. NESH 2006 punkt 28, og brudd på god henvisningsskikk etter NESH 2006 punkt 29. Varsleren viser til en rekke dokumenter utarbeidet eller fremlagt av de innklagede, og har fremsatt konkrete påstander om tilfeller av plagiat og manglende henvisning til varslers arbeider (to norskspråklige artikler inntatt i antologier i hhv 2001 og 2008). Anførselene om plagiat gjelder bruken av en modell som varsler først utviklet, samt tilfeller av det som må forstås som påstander om avskrift, parafrasering eller annen bruk av hans arbeider uten tilstrekkelig kildehenvisning. Det varsler mener er særlig alvorlig, er at de innklagede har benyttet varslers operasjonaliseringer i modellen for pedagogisk credo uten å henvise til hans arbeider, der disse operasjonaliseringene knyttet til et teoretisk rammeverk og en helhetlig modell utgjør hans mest nyskapende forskningsbidrag innenfor emnet.

- Brudd på forskningsetiske retningslinjer om forpliktelser i kollegiale forhold

De innklagede var redaktører for en antologi om pedagogisk credo. De hadde hatt to samtaler med varsler om pedagogisk credo, men varsleren ble ikke informert om arbeidet med antologien. Varsleren opplevde dette som ukollegialt og lite redelig, all den tid han åpent hadde delt sitt arbeid med de innklagede. Da de innklagede senere brukte hans arbeid (teoretisk rammeverk, modell og operasjonaliseringer) med det varsleren anser som svært mangelfulle henvisninger, mener han dette er et brudd med punkt 32 i NESH 2006 om forpliktelser i kollegiale forhold. Han viser blant annet til at de innklagede måtte ha kjent til hans sentrale og langvarige forskningsbidrag på feltet, og at de var blitt oppfordret av flere i forskergruppen til å involvere varsler i arbeidet.

4.4 Anførsler fra de innklagede

De innklagedes anførsler kan i hovedsak sammenfattes slik:

- Pedagogisk credo

De innklagede viser til at «pedagogisk credo» er et basisbegrep ved NLA, og at én av de innklagede har undervist i temaet siden 1999. De mener varslers bidrag til utviklingen av pedagogisk credo ikke er så sentral som den lokale komiteen har lagt til grunn, og at komiteen ikke har begrunnet standpunktet sitt.

- Ad plagiat/henvisningsskikk

Det var bare abstractet til konferansen i 2013 som var publisert da den lokale komiteen vurderte saken. I september 2014 ble den engelskspråklige artikkelen publisert i et internasjonalt tidsskrift, mens den lokale komiteen bare har vurdert *utkast og upubliserte versjoner*. De innklagede anfører at påstandene om plagiat må vurderes opp mot *publiserte versjoner*, og at *upubliserte utkast* ikke kan være gjenstand for granskingen. De stiller spørsmål om

konsekvensene for ulike arbeidsformer frem mot publisering dersom den lokale komiteens uttalelse blir stående. Videre viser de til at de har referert til varsleren og hans arbeider i versjonene som har vært under arbeid, om enn ikke i like stor utstrekning som i den publiserte engelskspråklige artikkelen.

- *Ad ukollegial oppførsel*

De innklagede anfører at forlaget ønsket at antologien om pedagogisk credo skulle ha en bredere faglig forankring med bidragsyttere fra flere institusjoner. Dette var bakgrunnen for at varsleren ikke ble forespurt om å bidra til antologien. De innklagede viser til at det er henvist til varslers arbeider i de dokumentene de har utarbeidet, særlig at modellen de benytter er inspirert av varslers modell, og at dette forskningsetisk sett er en tilstrekkelig henvisning.

- *Saksbehandlingsfeil*

De innklagede er kritiske til at deres innsigelser ikke er vurdert i den lokale behandlingen. Dette gjelder blant annet innsigelser til komiteens habilitet og manglende begrunnelser for premisser i uttalelsen, samt manglende reell kontradiksjon. Videre er de innklagede kritiske til at institusjonen har distribuert eller informert om uttalelsen til interne og eksterne adressater, samt informert om saken på personalmøter for de ansatte. De mener NLA har opptrådt partisk, lite saklig og uprofesjonelt. Videre mener de at reaksjonene som ledelsen hevder gjelder personalsaken, i realiteten er sanksjoner for vitenskapelig uredelighet.

4.5 Uttalelse fra sakkyndig

Granskingsutvalget besluttet å engasjere en sakkyndig for vurdering av enkelte av sakens fagspesifikke aspekter. Dr.pæd. Alexander von Oettingen, direktør for utdanning og forskning ved Professionshøjskolen University College Syddanmark, ble oppnevnt som sakkyndig 27. mars 2015. Den sakkyndige er eksplisitt blitt forespurt om mulig inhabilitet, og har erklært seg habil. Partene fikk anledning til å uttale seg før oppnevningen. Varsleren hadde ingen innsigelser. De innklagede ønsket at det ble oppnevnt en norsk sakkyndig, men Granskingsutvalget hadde allerede undersøkt med flere norske fageksperter, uten å finne noen som ønsket å ta oppdraget. De innklagede aksepterte dette, og von Oettingen ble deretter oppnevnt som sakkyndig.

Dr. von Oettingen er utdannet lærer, efterskolelærer og folkeskolelærer, og har også graden cand.pæd. i allmenn pedagogikk. Han var i mange år lektor ved lærerutdanningen i det som nå er UC Syddanmark, og fullførte i 2006 graden ph.d. med avhandlingen «Pædagogisk filosofi som reflekteret omgang med pædagogiske antinomier» ved Århus Universitet. Fra 2007 har han vært tilsatt som direktør for forskning og utvikling ved UC Syddanmark. Han er kompetansebedømt til professor i pedagogikk ved Syddansk Universitet, Ålborg Universitet og Århus Universitet. Hans forskningsprofil og arbeidsform er i hovedsak knyttet til allmenn pedagogikk og didaktikk og pedagogisk filosofi. Teoretisk og empirisk har han beskjeftiget seg med sentrale emner innenfor det pedagogiske- og didaktiske området, som for eksempel læring, undervisning, pedagogisk profesjonalitet, læreridentitet, pedagogiske institusjoner og utdanningsvitenskap, og han har skrevet en rekke artikler og større publikasjoner.

Den oppnevnte sakkyndige avga uttalelse 29. april 2015, med svar på de spørsmål Granskingsutvalget hadde stilt, og som fremgår av uttalelsen:

«3. Vurdering af de stillede spørgsmål

a) Hvordan vurderes [varsler] operasjonalisering (2001 & 2008) av begrepet pedagogisk credo (av andre betegnet «pedagogic belief, teachers' beliefs» etc)?

[Varsler] har i to artikler redegjort for sin forståelse av "pedagogisk credo", som han anser for den centrale kategori i lærerens professionelle virke. I en didaktisk sammenheng er det ikke nok med kun at besvare spørsmålet om hvad, hvordan og hvorfor, der skal undervises men også hvem, der underviser. Lærerens egen selvforståelse, grundsyn og den måde og tro han har til sit virke, anser [varsler] for helt centralt i utviklingen af lærerprofessionen.

I 2001 artiklen er de centrale kategorier i lærerens credo; omsorg for eleverne, opdragelse og forbillede, fag og arbeidsmåder og kollegialt samarbejde. Utviklingen af lærerens credo sker inden for fire kontekster, og det vil sige, at læreren danner sit pedagogisk credo ud fra sit privatliv, erfaringer med egen opvækst, erfaringer med egen skolegang og uddannelse og erfaringer med lærergerningen.

I 2008 artiklen peger [varsler] på de samme kontekster til utviklingen af lærerens pædagogiske credo, som nu udgøres af fire relationer; kundskabsrelationen, kollegarelationen, elevrelationen og selvrelation. I modsætning til tidligere tillægger [varsler] lærerens selvrelation en overordnet kategori, hvorfor den er placeret i midten af modellen. Når [varsler] taler om credo, er det for at understrege og tydeliggøre de dybereliggende grundholdninger og selvforståelse i lærerens væremåde. Begrebet er inspireret af John Dewey, som i flere skrifter har bekendt sig til en bestemt pædagogisk-pragmatisk uddannelsesforståelse. Dewey taler om lærerens pædagogiske credo og mener dermed, hvilke idealer han har med sit pædagogiske virke.

[Varslers] teoriutvikling om den pædagogiske credo er interessant og en viktig erkendelse inden for den pædagogiske professionsforskning. Den knytter an til en pædagogisk teori- og forskningstradition, som har sterke rødder inden for pragmatismen, pædagogisk filosofi og etik. Det har været en forskningstradition, som er meget udpræget især inden for læreruddannelses-forskning og praksisnær pædagogisk forskning. Så selv om [varslers] tilgang og kategorier til den pædagogiske credo er velargumenteret og et vigtigt bidrag, kan den ikke betegnes som original i sit erkendelsesindhold men er snarere et bidrag inden for en kendt teoretisk ramme. Det gælder i øvrigt også for [de innklagedes] bidrag til den pædagogiske credo. I disse tilgange drejer det sig om at finde nærmere ud af, hvordan kernen af lærerens identitet og selvforståelse dannes og utvikles. Og hvordan det kommer til uttrykk i det professionelle virke. I den forbindelse er det en klassisk diskussion om, eller i hvilken grad lærerens credo kan professionaliseres og uddannes, eller om det er et samspill mellom uddannelse, egne private erfaringer og forventninger etc.

Der er derfor heller ikke en så afgørende forskel, om man fx taler om læreren beliefs, ethos, grundholdning eller credo, da det i alle disse tilgange handler om at understrege de dybereliggende faktorer ved lærerens professionalitet og professionelle utvikling.

b) Er noen av operasjonaliseringene/kontekstene originale for [varsler] arbeider, eller kan de gjenfinnes hos andre forfattere, eksempelvis hos dem som hhv [varsler] og [de innklagede] refererer til?

Generelt må man være forsiktig med at tale om originalitet – forstået som eksklusivitet – når det drejer sig om forskning inden for den pædagogiske teoriramme og tradition som bl.a. [varsler], [de innklagede] knytter an til. Det skyldes, at forfatterne skriver sig ind i en bred filosofisk-hermeneutisk tradition, men en lang teoriutvikling hvor mange af de centrale pædagogiske begreber har mangfoldige tydingar. Det gælder fx også for begrebet pedagogisk credo. Den model som [varsler] har udarbejdet, hvor der skelnes mellom fire kategorier og fire kontekster, er en modellering og operationalisering, som i sin grundsubstans knytter an til en klassisk didaktisk grundmodel. I den tænkning eller operationalisering skelnes typisk mellom en intern side, som beskriver de kategorier,

der er væsentlige for at handle didaktisk i undervisning og en ekstern side, som er rammen eller konteksten for lærerens didaktiske handlinger. Prototypen af modellen kaldes også for den didaktiske trekant, som er forholdet mellem læreren, eleven og sagen.

[Varslers] operationalisering er som sagt meget velbegrunnet og et vigtigt bidrag i uddannelsesforskningen men ikke unik eller original i sin faglige substans.

c) [Varsler] *selv mener hans mest originale bidrag er «privatlivets kontekst».* Hvor originalt er dette?

Som allerede antydte så er et centralt forhold i udviklingen af lærerens pædagogiske professionalitet samspillet mellem på den ene side egne private erfaringer, oplevelser, værdier etc. og på den anden side uddannelsens bidrag til udviklingen af professionsforståelse.

[Varslers] begreb om privatlivets kontekst skriver sig ind i det centrale spørgsmål og er et meget vigtigt og væsentligt aspekt. Det originale består derfor ikke i at udpeg "privatlivets kontekst" som en væsentlig kategori i udviklingen af lærerens credo men snarere dens relation og afgrænsning til de andre kategorier.

[Varslers] analysemodel er interessant i sin helhed og ikke så meget i de enkelte dele, da de så at sige er kendt som væsentlige elementer. Især inden for læreruddannelsesforskningen er det et centralt område og en problemstilling, hvordan egne private kontekster suppleres, udvides, forandres etc. i mødet med professionskulturen.

d) *I hvilken grad foreligger det avhengighet mellom ovennevnte publikasjon(er) fra [de innklagede] og [varsler] 2001 & 2008. Er den eventuelle avhengigheten dekkende vist til i [de innklagedes] referanser til [varsler] 2001 & 2008?*

Læser man de forskellige artikler i en kronologisk rækkefølge, er der ingen tvivl om, at [de innklagedes] videnskabelige bidrag er inspireret af [varslers] arbejde. Det gør forfatterne også opmærksom på i flere henvisninger. Det kan dog med rette diskuteres, om ikke det kunne gøres tydeligere, men det er mere et spørgsmål om temperament, videnskabelig takt og kollegial kultur etc. Men at tale om en decideret afhængighed vil være at stramme realiteterne, og set ud fra de videnskabelige standarder har [de innklagede] overholdt formalier. Men der består som sagt en klar inspiration mellem [varslers] artikler fra 2001 og 2008 og [de innklagedes] bidrag i 2014.

Det må dog også nævnes, at [de innklagedes] bidrag er mere teoretisk funderet og systematisk end [varslers] to bidrag. [De innklagede] udvikler i deres artikler en egen teoretisk ramme og fortolkning (med henvisning til Dewey og Heidegger), som adskiller sig fra [varslers] teoretiske ramme. Alene af den grund kan man ikke tale om en afhængighed men alene om en inspiration, som formelt set er dækkende inden for videnskabelige standarder.»

Den sakkyndige uttalelsen ble oversendt partene 5. mai 2015 for kommentarer. De innklagede hadde ingen kommentarer til uttalelsen. Varsleren sendte sine kommentarer i brev til Granskingsutvalget av 11. mai 2015. I brevet spesifiserte han hva han anså som sitt viktigste forskningsbidrag, som må forstås slik at han mener Granskingsutvalgets spørsmål c) er upresist:

«Jeg deler von Oettingens oppfatning av at utgangspunktet for min forskning er en klassiske didaktisk grunnmodell som skiller mellom intern og ekstern side. Fra dette utgangspunktet har jeg arbeidet videre og føyet til hvem-perspektivet. Jeg har konkretisert fire kontekster, og tydeliggjort betydningen av «privatlivets kontekst». Videre har jeg ytterligere operasjonalisert «privatlivets kontekst» og «læreryrkets kontekst» med spesifikke underpunkter. [...] Slik jeg ser det har jeg tilført nye perspektiver og nyanser til en helhetlige modell som gjør at grunnlagstenkning og modellen fremstår

som et enda mer fruktbart teoretisk rammeverk og analytisk modell. Jeg har ikke sett at andre har utviklet en PC modell, og slik sett anser jeg min helhetlige modell samlet sett å være en nyskaping.»

Varsleren stilte spørsmål om hvorfor den sakkyndige kun hadde fått oversendt to av de innklagedes arbeider. Han mente at den sakkyndige dermed ikke fikk se hvordan de innklagedes arbeider underveis ble endret ved å ta ut varslersens operasjonaliseringer samtidig som de innarbeidet henvisninger til varslersens arbeider. Varsleren ønsket at den sakkyndige hadde fått tilgang til hans henvendelse til institusjonen av 12. mars 2014.

Granskingsutvalget bemerker til dette at den sakkyndige hadde en begrenset oppgave, som var å gi en faglig vurdering av sammenhengen mellom de innklagedes ferdigstilte arbeider (se nærmere om Granskingsutvalgets vurdering av hvilke dokumenter som kan legges til grunn i en sak om plagiering i punkt 6.1.2 nedenfor) og varslersens arbeider. Den sakkyndiges oppdrag omfattet ikke en vurdering av helheten i saken om vitenskapelig uredelighet, da dette er Granskingsutvalgets oppgave.

Granskingsutvalget legger til grunn at helheten i den sakkyndiges uttalelse, og særlig svaret på spørsmål b sett i sammenheng med svaret på spørsmål c, gir uttrykk for en dekkende og saklig vurdering av varslers arbeider, også under hensyntagen til varslers presisering av at det er hans helhetlige modell som er nyskapende. Granskingsutvalget kom derfor til at kommentarene ikke ga grunnlag for å innhente ytterligere vurderinger fra den sakkyndige.

5 Det lovmessige og forskningsetiske grunnlaget for granskingen

5.1 Lov om gransking av redelighet i forskning (forskningsetikkloven)

Som Granskingsutvalget har konstatert innledningsvis i punkt 2, innebærer NLAs behandling av saken reelt sett en konstatering av at de to innklagede har opptrådt vitenskapelig uredelig.

Granskingsutvalgets mandat fremgår av forskningsetikkloven § 5. Forskningsetikkloven § 5 annet ledd definerer vitenskapelig uredelighet slik:

«Med vitenskapelig uredelighet menes forfalskning, fabrikkering, plagiering og andre alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis som er begått forsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning.»

To vilkår må altså være oppfylt for at Granskingsutvalget skal kunne konstatere at forskere har gjort seg skyldig i vitenskapelig uredelighet:

1. For det første må det foreligge ett eller flere alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis. Det innebærer at det må finnes handlingsnormer som forskeren burde fulgt, men som er brutt. Dette er ikke-juridiske, forskningsetiske normer. Normer for god vitenskapelig praksis viser til etablert praksis og sedvane i forskersamfunnet, men også til formalisering av slike normer, som i NESH' forskningsetiske retningslinjer.
2. For det andre må det foreligge subjektiv skyld. Et alvorlig brudd med god vitenskapelig praksis må være begått «forsettlig eller grovt uaktsomt».

Vilkåret om «alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis» kan kalles for uredelighetsvurderingens objektive side, mens skyldkravet er dens subjektive side.

Forskriften til forskningsetikkloven § 10 fjerde ledd annet punktum omhandler beviskravet i saker om vitenskapelig uredelighet:

«Det kreves klar sannsynlighetsovervekt for å legge til grunn at innklagede har opptrådt uredelig.»

Kravet om klar sannsynlighetsovervekt står i motsetning til det alminnelige beviskravet i sivile saker, der sannsynlighetsovervekt er tilstrekkelig («overvektsprinsippet»). Forskriftens krav innebærer at dersom en finner at en innklaget forsker mest sannsynlig har opptrådt på en slik måte at det må karakteriseres som uredelig, eller at dette er noe mer sannsynlig enn det motsatte, kan utvalget ikke konstatere uredelighet. Høyesterett har i en annen sammenheng (Rt. 1990 s. 688) brukt uttrykket at det må kreves «solid bevis» for å legge et belastende faktum til grunn. Dette må gjelde både i vurderingen av fakta som har betydning for den objektive og for den subjektive siden av en uredelighetsvurdering. Det må altså foreligge solid bevisovervekt for de fakta som skal karakteriseres som alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis, og solid bevisovervekt for de fakta som skal kunne karakteriseres som forsettlig eller grovt uaktsom handlemåte.

5.2 Ulike typer brudd på god vitenskapelig praksis

Denne saken gjelder anførsler om plagiat, brudd på god henvisningsskikk og ukollegialitet. Hvis det konstateres plagiat, er det i seg selv nok til å oppfylle lovens objektive vilkår, jf. forskningsetikkloven § 5 annet ledd. Det finnes flere former for plagiat. Én form er idéplagiat, som dreier seg om bruk av andres «ideer, hypoteser, begreper, teorier, tolkninger, design» (NESH 2006 punkt 28) uten entydig henvisning til kilden. Plagiat kan ha ulike alvorlighetsgrader. Alvorligheten er i stor grad knyttet til i hvilket omfang man utgir andres arbeider som om de er ens egne.

Forskningsetikkloven § 5 andre ledd angir at også «andre alvorlige brudd» med god vitenskapelig praksis faller inn under Granskingsutvalgets mandat. Mindre alvorlige brudd faller derimot utenfor mandatet, og skal i utgangspunktet kun behandles ved den relevante institusjonen. I mange tilfeller er det glidende overganger mellom kategoriene alvorlige- og mindre alvorlige brudd. Utvalget drøfter i punkt 6 nedenfor om ignorering av god henvisningsskikk og god kollegialitet utgjør alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis.

5.3 Forskningsetiske retningslinjer

De mest relevante overordnede retningslinjene for hva som er god vitenskapelig praksis innen fagområdet pedagogikk, fremgår av NESH 2006. De forskningsetiske retningslinjene er normer, ikke rettsregler, og er ment som verktøy for forskere for å håndtere ulike etiske problemstillinger de kan møte på som forskere:

«I retningslinjene vises det til forskjellige typer av normer, fra ufravikelige krav til viktige hensyn. [...] Mange normer må avveies og modifiseres i samspill med andre hensyn, i konkrete vurderinger i det enkelte tilfelle. Ofte er det glidende overganger mellom normer. Retningslinjene omfatter både krav og hensyn.

[...]

De forskningsetiske retningslinjene har ikke samme funksjon som lover. Retningslinjene er et hjelpemiddel for forskerne selv. De peker på relevante faktorer som forskere skal eller bør ta hensyn

til, men som ofte må veies mot hverandre og mot andre tungtveiende hensyn. [...] Bryter forskere de rettslige normene, kan de bli rammet av straff og andre sanksjoner. Men det er viktig å fremheve at sanksjonene her settes inn fordi forskerne har overtrådt lovene, ikke fordi de har handlet i strid med disse nedskrevne forskningsetiske retningslinjene.»¹²

De relevante retningslinjene i denne saken er NESH 2006 punktene 28, 29 og 32:

«28. Plagiat

Plagiat av andres tekst, materiale, ideer og forskningsresultater er uakseptabelt og innebærer et alvorlig brudd på etiske standarder.

Å plagiere er, i forskningsetisk forstand, å stjele stoff fra andre forfatters og forskers arbeider og utgi det som sitt eget. Forskere som bruker andres ideer eller siterer fra publikasjoner eller forskningsmateriale, skal oppgi sine kilder. Den groveste formen for plagiat er ren avskrift. Plagiat kan imidlertid også ta andre og mer raffinerte former, og gjelde avgrensede resultater, ideer, hypoteser, begreper, teorier, tolkninger, design m.m. Det å henvise til et annet arbeid tidlig i ens egen tekst, og deretter gjøre omfattende bruk av det uten videre henvisninger, er også plagiat. Forskning bygger i stor grad på andres materiale, data, og forskningsresultater. Noen enkle grunnleggende arbeidsregler kan bidra til å avverge plagiat. Det er viktig å skille mellom direkte gjengivelse av andres tekster og parafisering både i noteapparatet og i teksten. Parafisering må ikke ligge så tett opp til originalteksten at det i realiteten er tale om sitat. Hvis flere parafiserer hektes rett på hverandre, kan det være fare for at hele argumentasjonen er andres. Den som plagierer undergraver ikke bare sin egen anseelse som forsker, men også forskningens troverdighet.

29. God henvisningsskikk

Alle forfattere og forskere, uansett om de er amatører eller profesjonelle, studenter eller etablerte forskere, skal etterstrebe god henvisningsskikk.

Normene for sitatpraksis og henvisninger til kilder og litteratur varierer fagene imellom. Men alle er forpliktet til å gi mest mulig nøyaktige henvisninger til den litteratur som brukes. Det bør vanligvis refereres til bestemte sider, avsnitt og kapitler. Det forenkler etterprøving av påstander og argumentasjon, inklusive bruken av kilder.

Disiplinene og de forskningsutførende enhetene har ansvaret for å etablere og formidle regler for god henvisningsskikk, skape forståelse for slike normer, sørge for at de følges og reagere på brudd. Den enkelte forfatter og forsker må utøve sin virksomhet med intellektuell integritet og omgås både primært og sekundært kildemateriale med redelighet.

Faglige veiledere har et særlig ansvar for å følge opp studenters forskningsetiske kunnskaper og holdninger. Uteksaminerte kandidater bør ha utviklet tilstrekkelig faglig selvkritikk, slik at de i framtidige arbeider praktiserer god henvisningsskikk.

[...]

32. Forpliktelse i kollegiale forhold

Forskere skal arbeide i samsvar med forskningsetiske normer, for eksempel om åpenhet, saklighet og vilje til (selv)kritikk, og derved bidra til miljøer som fremmer god forskning.

Forskningsinstitusjonene skal tilrettelegge for et miljø som fremmer god forskning. Man må opprettholde en fruktbar diskusjonskultur og produktiv forvaltning av faglig uenighet. Det bør stimuleres til allsidig rekruttering. Kritikk må ikke knebles under henvisning til lojalitetsforpliktelser

¹² NESH 2006 ss. 6 og 7

eller krav om lydighet.

Saklighetsnormer skal holdes i hevd, som kravet om å unngå tendensiøse gjengivelser av forskere med andre synspunkter enn ens egne. Gjennom gjensidig orientering og konstruktiv kritikk må forskerne sørge for at forskningen i miljøet blir best mulig. Miljøene må opprettholde høye metodekrav og oppmuntre til saklig debatt om forskjellige metoders og analysemåters anvendelsesområder og begrensninger.

Bare de som faktisk har bidratt til dokumentasjon, analyse og skriving av et vitenskapelig arbeid, skal være oppført som medforfattere eller takket for sitt bidrag (se også punkt 37). I tråd med Vancouverreglene for medisinsk forfatterskap, kan det noen ganger være aktuelt å skille mellom forfattere og andre bidragsytere (som laboratorieteknikere).

Gode forskningsmiljøer er preget av forskere som faktisk leser hverandre, som gir hverandre positiv og negativ kritikk. Det er brudd på forskningsetiske normer hvis forskere holder vesentlig kritikk av foreliggende forskning for seg selv, og ikke går ut i relevante miljøer med denne for å få problemene allsidig belyst. Dette er i tråd med en vitenskapelig norm om organisert, systematisk skepsis. Relevante miljøer vil kunne omfatte bredere offentligheter utenfor spesialistmiljøet (se også punkt 44).»

5.4 Forholdet til lov om opphavsrett til åndsverk

Den lokale behandlingen har konstatert brudd på de forskningsetiske retningslinjene sitert ovenfor, samt på åndsverksloven. Sistnevnte lov har begrenset relevans for vurderingen av vitenskapelig uredelighet. Opphavsretten handler i første rekke om reglene om beskyttelse av litterære og kunstneriske verk og prestasjoner, som dekker et vidt spekter av ulike typer skriftlige frembringelser og kunstneriske prestasjoner. Beskyttelsen oppstår ved at opphavspersonen gis en enerett til nærmere utnyttelse av verkene eller prestasjonene. Opphavsretten beskytter imidlertid bare selve uttrykket eller formen som verket er gitt, f.eks. tekst, illustrasjoner og figurer, ikke selve ideene bak verket. Forskningsetikken har et helt annet utgangspunkt og formål. Den setter opp normer for god praksis i forskningen, slik som sannferdighet og respekt for andres arbeid. God forskningsetisk praksis krever at forskeren redegjør for hvor både tekst, figurer og innhold kommer fra. Forhold knyttet til eierrettighet, opphavsrettighet og verkshøyde er ikke relevante i denne sammenheng¹³.

Granskingsutvalget bemerker at mandatet som var gitt til den lokale komiteen, ikke omfattet gransking av eventuelle overtredelser av åndsverksloven. At mandatet ikke omfattet dette temaet, ble bekreftet av NLA-ledelsens muntlige forklaring til Granskingsutvalget. Mandatet ble heller ikke i granskingsperioden utvidet til å omfatte gransking av eventuelle overtredelser av åndsverksloven. For øvrig har forskningsinstitusjoner som NLA ingen sanksjonsmyndighet etter åndsverksloven, i motsetning til hva som gjelder ved overtredelser av god vitenskapelig praksis. Granskingsutvalget kan derfor ikke se at åndsverksloven har relevans for NLAs håndtering av denne saken. Eventuelle brudd på åndsverkslovens bestemmelser ligger også utenfor Granskingsutvalgets mandat å vurdere.

5.5 Arbeidsrettslige spørsmål

Granskingsutvalget har ikke myndighet til å vurdere arbeidsrettslige spørsmål. Saken avgrenses derfor til spørsmål som har med vitenskapelig uredelighet å gjøre. Likeledes har Granskingsutvalget

¹³ Forholdet mellom opphavsrett og forskningsetikk er drøftet i utredningen God Skikk (2006), og også i de to sakkyndighetserklæringene i tilknytning til saken om plagiat ved BI (se <https://www.etikk.no/vart-arbeid/komiteenes-arbeid/Uttalelser/Granskingsutvalget-for-redelighet-i-forskning/Granskingsutvalgets-uttalelse-sak-om-plagiering-i-doktoravhandling/>)

ikke anledning til å gå inn i den faglige eller administrative behandlingen av søknader om opprykk til vitenskapelige stillinger.

Granskingsutvalget finner likevel grunn til å bemerke at en betydelig del av de arbeidsrettslige aspektene ved saken er nært knyttet til forskningsetiske vurderinger, slik det blant annet fremgår i flere av punktene i brevet med den arbeidsrettslige advarselen av 30. oktober 2014 fra NLA til de innklagede. Granskingsutvalget kommenterer nedenfor i punkt 7.1 forholdet mellom de forskningsetiske og arbeidsrettslige sidene av saken, og institusjonens håndtering av dette skillet.

6 Granskingsutvalgets vurdering

6.1 Det objektive vilkåret

Granskingsutvalget tar nedenfor i punkt 6.1.1 stilling til hvilke av de anførte forholdene i denne saken (plagiat, dårlig henvisningsskikk og ukollegialitet) som kan anses som eventuelle alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis. I punkt 6.1.2 følger utvalgets vurdering av hvilke dokumenter som kan legges til grunn for vurderingen av det objektive vilkåret, før utvalget i punkt 6.1.3 vurderer om det objektive vilkåret er oppfylt.

6.1.1 Alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis

Plagiat fremgår eksplisitt av forskningsetikklovens definisjon av vitenskapelig uredelighet.

Foranlediget av den lokale komiteens uttalelse, oppstår det et prinsipielt spørsmål for

Granskingsutvalget: Kan påståtte brudd på god henvisningsskikk og ukollegial oppførsel falle inn under «andre alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis» etter forskningsetikkloven § 5 annet ledd?

I den lokale behandlingen av saken ved NLA er det konkludert med at det foreligger plagiat og brudd med god henvisningsskikk, og at kollegiale forhold har betydning som en skjerpende faktor. God henvisningsskikk fremgår av NESH 2006 punkt 29. Det er en direkte sammenheng mellom plagiat og henvisningsskikk, i form av at plagiat som hovedregel innebærer brudd med god henvisningsskikk. Imidlertid vil ikke alle brudd på god henvisningsskikk være plagiat. Et eksempel kan være manglende henvisninger til den som har gitt grunnlaget for en idé, men der forfatteren har tilført ideen så mye nytt at forskningsarbeidet ikke er et plagiat. I det følgende vurderer Granskingsutvalget kun om manglende henvisninger som ikke utgjør plagiat, kan anses som alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis i denne saken. Anførsler om manglende henvisninger som er knyttet til anførsler om plagiat, behandles i punkt 6.1.3 nedenfor.

Granskingsutvalgets tidligere praksis tilsier at brudd med god henvisningsskikk som ikke utgjør plagiat, i utgangspunktet må regnes som mindre alvorlige brudd. Granskingsutvalget finner ikke grunnlag for å fravike utgangspunktet i denne saken, jf. nedenfor om utvalgets vurdering av de enkelte dokumentene.

Forskningsetiske forpliktelser i kollegiale forhold fremgår av NESH 2006 punkt 32, og fremstår som en retningslinje som oppstiller et ideal for god kollegial oppførsel, hvor «kollega» kan forstås både som «fagkollega» uavhengig av institusjonell tilhørighet og som «arbeidskollega» ved samme institusjon. Etter Granskingsutvalgets vurdering er det generelt sett lite hensiktsmessig å anse overtredelser av

et slikt ideal som alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis. Hvorvidt og i hvilken grad en forsker skal eller bør henvise til og/eller involvere andre fag- eller arbeidskollegaer i et prosjekt, vil kunne bero på en rekke faktorer, hvor faglige overveielser må være styrende. Prinsippet om akademisk og faglig frihet tilsier at den enkelte forsker må ha en betydelig skjønnsfrihet med hensyn til i hvilken grad og hvordan andre kollegaer skal involveres i egne forskningsarbeider. Den konkrete uenigheten om hva som utgjør god kollegialitet i denne saken, og som Granskingsutvalget har fått et godt inntrykk av gjennom sakens dokumenter og samtaler med partene og NLA, er klart nok ikke av en slik karakter at utgangspunktet må fravikes i denne saken.

Utvalget sitter for øvrig med et inntrykk av at de konkrete kollegiale utfordringene i betydelig grad har eskalert som følge av måten saken har blitt håndtert på ved institusjonen. Det vises til Granskingsutvalgets bemerkninger til saksbehandlingen nedenfor i punkt 7.1.

Den videre granskingen begrenses med dette til anførselene om plagiat.

6.1.2 Dokumentene som skal granskes for plagiat

Den lokale behandlingen ved NLA konkluderte med at det forelå plagiat i flere av sakens dokumenter. De innklagede har derimot anført at det bare er publiserte arbeider som kan legges til grunn for plagiatvurderingen. Spørsmålet om hvilke dokumenter som kan legges til grunn for en gransking av påstander om plagiat, har vært sentralt for Granskingsutvalgets beslutning om å åpne sak. Etter Granskingsutvalgets vurdering har spørsmålet betydning i to relasjoner: 1) Hvilke typer av dokumenter som skal legges til grunn for granskingen, som for eksempel artikler, PowerPoint-presentasjoner, abstracts osv., og 2) Hvilke versjoner av et vitenskapelig arbeid som skal legges til grunn for granskingen.

Den lokale komiteen har drøftet problemstillingen på side 4 i sin uttalelse:

«Mer tvilsomt kan det være hvor grensen skal trekkes tidsmessig for hva som skal regnes som plagiering når materialet gradvis er i ferd med å klargjøres for publisering, slik som for deler av materialet i dette tilfellet. Det er ikke naturlig å regne tidlige utkast i publiseringprosessen som plagiering fordi henvisninger og fotnoteapparatet ofte vil være noe som innarbeides etter hvert i skriveprosessen, selv om det ikke er en tilrådelig arbeidsmetode. I tillegg vil det da være få andre enn forskerne selv som har tilgang til materialet. I det foreliggende tilfellet er imidlertid materialet videreformidlet til et forlag med tanke på å involvere andre personer. Etter komiteens mening er det da grunnlag for andre forskere til å gjøre innvendinger. En kan som forsker ikke være tvunget til å vente nærmere publiseringstidspunktet med å gjøre sine innsigelser. Det som i såpass stor grad formidles som egen forskning til andre forskere, må omfattes av åndsverkslovens regler (og forskningsetiske retningslinjer [...])»

Granskingsutvalget legger prinsipielt til grunn at granskingen av plagiatsaker må ta utgangspunkt i dokumenter som forfatterne anser som ferdigstilt, og som frivillig er gjort tilgjengelige for andre. Begrunnelsen for dette prinsipielle utgangspunktet er at et forskningsprodukt (vanligvis et vitenskapelig arbeid) blir til gjennom arbeidsprosesser som ofte foregår gjennom interaksjon med andre forskere eller interessenter. Det er avgjørende for utviklingen av ny kunnskap at forskere kan prøve ut sine ideer og tanker i et fellesskap, og der de kan motta tilbakemeldinger for videre utvikling av forskningsgrunnlaget og sin egen rolle som forskere, uten å bli møtt med anklager om plagiat. Et tilsvarende utgangspunkt benyttes også i Danmark, som det norske systemet for forskningsetikk

bygger på.¹⁴ Det presiseres at utgangspunktet gjelder for plagiatsaker. Granskingsutvalget tar her ikke stilling til hvilke dokumenter som kan legges til grunn for granskingen av andre former for vitenskapelig uredelighet, som for eksempel fabrikasjon av data.

Vilkårene om at arbeidet må være ferdigstilt og frivillig avgitt gjelder kumulativt, dvs. at begge vilkårene må være oppfylt. Et arbeid må for eksempel anses som ferdigstilt når det er oversendt et tidsskrift for vurdering for publisering. Det har ikke betydning for dokumentets status som ferdigstilt om det deretter blir refusert eller sendt tilbake til forskerne for videre bearbeiding.

Granskingsutvalget vil presisere at forskere som blir kjent med at andre benytter seg av deres arbeider, ikke trenger å vente med sine innsigelser. Innsigelsene kan imidlertid ikke fremmes som anklager om plagiat før arbeidet er ferdigstilt og frivillig avgitt. I stedet kan man benytte andre former, som for eksempel kollegiale forespørsler om deling eller samarbeid, eller informasjon om mulige konsekvenser dersom forholdene ikke rettes opp.

Etter dette legger Granskingsutvalget til grunn at NLA's konklusjon bygger på et uriktig utgangspunkt for utvalget av dokumenter i den lokale behandlingen, ved at også uferdige tekster som formidles til for eksempel kollegaer eller et forlag med tanke på videre bearbeiding, er inkludert i granskingen av plagiat.

6.1.3 Vurdering av det objektive vilkåret – plagiat

I det følgende gjennomgås dokumentene som varsleren har hatt bemerkninger til, og som Granskingsutvalget finner relevante å vurdere for spørsmålet om det foreligger plagiat. Vurderingen gjelder om det objektive vilkåret for plagiat er oppfylt, jf. ovenfor i punkt 6.1.1. Granskingsutvalget omtaler dokumentene med nummereringen som fremgår ovenfor i punkt 4.1.1.

Dokument 1 – Utkast til PowerPoint presentasjon til EECERA 2013 i Tallinn

Innlegg på konferanser i form av PowerPoint-presentasjoner har et helt annet format enn vitenskapelige artikler. Det er god praksis ved slike presentasjoner å henvise til konkrete data o.a. som man har hentet fra andre, men innenfor akademia er det på nåværende tidspunkt varierende praksis for omfanget av henvisninger og formen på dem. I PowerPoint-presentasjoner utgjør lysbildene bare én del av den samlede presentasjonen. Den muntlige delen, selve fremføringen, vil normalt sett ikke kunne dokumenteres. Dette skaper en utfordring i granskingsaker, der beviskravet er klar sannsynlighetsovervekt, jf. ovenfor i punkt 5.1.

Dokument 1a er et utkast til presentasjonen de innklagede holdt på EECERA 2013. Dokumentet er ikke et ferdigstilt arbeid, og kan derfor ikke legges til grunn for denne granskingen. Dokument 1b er den endelige presentasjonen, og er både ferdigstilt og frivillig avgitt. Den lokale komiteen konkluderte med plagiat og brudd på god henvisningsskikk i relasjon til bildene 8 og 13 i utkastet (Dokument 1a). I den endelige versjonen utgjør disse hhv. bilde 7 og bilde 14.

Granskingsutvalget finner at bilde 7 objektivt sett ikke er et plagiat av varslere arbeid fordi bildet gjengir institusjonens instruksjoner for førsteårsstudentenes arbeid med pedagogisk credo, slik det også fremgår av overskriften på bildet. Ordlyden på bilde 7 kan direkte gjenfinnes i for eksempel presentasjonene TB2 2007 og TB2 2009, som ble brukt i undervisningen av førskolelærerstudentene

¹⁴ § 6 i Bekendtgørelse om Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighet (BEK nr. 306 af 20/4/2009).

ved NLA på Breistein.¹⁵ Ut ifra overskriften og de oppførte «requirements» på lysbilde 7, kan det ikke anses som et plagiat av varslersens 2001-artikkel. Figuren som er inntatt på bilde 14 er en forenklet versjon av varslersens modell, uten hans operasjonaliseringer av kontekster. Figuren tilsvarer figuren i den engelskspråklige artikkelen (Dokument 4c). Granskingsutvalget mener figuren ikke er et plagiat av varslersens arbeider, og viser til begrunnelsen som er gitt til Dokument 4c nedenfor. Lysbilde 9 har overskriften «Theoretical basis», og gir en oversikt over noen av tenkerne som ligger til grunn for de innklagedes arbeid. Slik Granskingsutvalget ser det, kunne de innklagede med fordel ha vist til varsleren på dette lysbildet, men det kan ikke oppstilles som et krav. Granskingsutvalget viser til at de innklagede har henvist til internasjonalt kjente tenkere som har hatt betydning for deres arbeid, at det tydelig fremgår at listen ikke er uttømmende, og at den oppnevnte sakkynndige legger til grunn at de innklagede har en annen teoretisk innretning på sitt arbeid enn varsleren.

NLA har gjennom den lokale behandlingen og for Granskingsutvalget vist til at de innklagede leste opp et manus på konferansen EECERA 2013 uten referanser til varsleren. Granskingsutvalget legger til grunn at de innklagede holdt presentasjonen som fremgår av dokument 1b, og bemerker at presentasjonen inneholder elementer som inngår i den senere engelskspråklige artikkelen.¹⁶ Det er likevel ingen holdepunkter for å tro at det ble lest opp et artikkelmanus på konferansen. Granskingsutvalget tolker dette som en misforståelse mellom NLA og de innklagede som utvalget ikke går videre inn på.

Dokument 2 - Abstract til EECERA-konferansen 2013, Tallinn

Den lokale komiteen har lagt til grunn at det foreligger brudd på NESH 2006, uten å presisere hvilke(t) av punktene i retningslinjene som ikke er overholdt. Det må derfor antas at den lokale komiteen legger til grunn at det foreligger både plagiat og brudd på god henvisningsskikk.

Formålet med et abstract er å gi en oversikt over temaet for en presentasjon o.l. Det kan derfor ikke stilles samme krav til referanser i et abstract som i en artikkel. De innklagedes vinkling i abstractet til EECERA 2013 er barnehagelærerstudenters pedagogiske credo, og bygger på datamaterialet de har samlet inn. De har oppgitt tre referanser; Dewey, Taylor og Bruner, som alle er sentrale og kjente internasjonale kilder. Granskingsutvalget kan ikke se at de innklagede har plagiert varsleren i abstractet, verken i form av tekstplagiat eller idéplagiat. Granskingsutvalget kan heller ikke se at de innklagedes metodologiske og teoretiske tilnærming krever at de skulle ha henvist til varsleren, jf. den sakkynndiges vurdering av varslersens vitenskapelige bidrag i punkt 4.5 ovenfor. Partenes forhold som kollegaer ved samme institusjon har ingen betydning for vurderingen av eventuelle brudd med god vitenskapelig praksis; krav om henvisning følger av forskningsetiske retningslinjer og beror på bruken av andre forskeres arbeider, ikke på (felles) arbeidssted.

Dokument 3 - E-post om arbeidet med antologien datert 1. september 2013

Dokumentet er en e-post med vedlegg som gikk til bidragsyterne til antologien om pedagogisk credo de innklagede var redaktører for, med blant annet utkast til kapitler og et «styringsdokument» med teorigrunnlaget for arbeidet. Det er inntatt noen referanser i dokumentene, men ingen henvisninger til varslers arbeider. Den lokale komiteen konkluderte med at det foreligger brudd på NESH 2006 punktene 28 (plagiat) og 29 (god henvisningsskikk).

¹⁵ De innklagede har forklart at presentasjonene ikke er utarbeidet av dem.

¹⁶ Se også de innklagedes omtale av forholdet på side 3 i tilsvaret av 19. mars 2014 til varslersens anklage.

Etter Granskingsutvalgets vurdering er dette dokumentet kun et arbeidsdokument ment for videre bearbeidelse, ikke et ferdigstilt arbeid. Dokumentet kan dermed ikke legges til grunn for granskingen av plagiat, jf. det prinsipielle utgangspunktet utvalget har lagt til grunn i punkt 6.1.2 ovenfor.

Dokument 4a og 4b - Engelskspråklig artikkel

Dokument 4a er datert 23. september 2013. Etter Granskingsutvalgets vurdering er dette helt klart et foreløpig utkast som ikke kan legges til grunn for granskingen av plagiat, jf. det prinsipielle utgangspunktet utvalget har lagt til grunn i punkt 6.1.2 ovenfor.

Dokument 4b datert 7. mars 2014, er en korrigert versjon av artikkelen som ble oversendt fra de innklagede til et tidsskrift, jf. punkt 4.1 ovenfor. Granskingsutvalget begrenser sin vurdering til teksten som forklarer modellen på side 4 i Dokument 4b, og figuren som illustrerer modellen på side 12, fordi disse delene fremstår som de mest sentrale for anførselen om plagiat. Granskingsutvalget har sammenliknet de innklagedes modell med varslers, og finner at de er formulert ulikt og med ulik vinkling; modellen er så bearbeidet at den må anses som de innklagedes. Granskingsutvalget viser i denne sammenhengen til den oppnevnte sakkyndiges vurdering av avhengigheten mellom varslers- og de innklagedes arbeider: De innklagede er uten tvil inspirert av varslers arbeider, og det er derfor klart rimelig å forvente at de viser dette tydelig med henvisninger. Granskingsutvalget legger til grunn at de innklagedes henvisning til varsleren derfor er fyllestgjørende når de skriver at modellen er «inspirert» av varsleren.

Figuren på side 12 i Dokument 4b (og bilde 14 i Dokument 1b) er svært generell fordi de spesifikke operasjonaliseringene er fjernet. Granskingsutvalget mener figuren derfor er en så generell fremstilling av det den oppnevnte sakkyndige omtaler som «den didaktiske trekant», at det ikke er nødvendig med henvisninger. Etter utvalgets vurdering er det objektive grunnlaget for plagiat ikke til stede, heller ikke for et idéplagiat.

Dokument 4c – Pedagogic Creed: A Formation Pathway for Preschool Teacher Students i Educational Practice and Theory vol. 36 No.1, 2014, ss 43-55.

Dette er den siste versjonen av den engelskspråklige artikkelen, og den eneste versjonen som er blitt publisert. Artikkelen var ikke publisert da den lokale komiteen ga sin uttalelse, og har derfor ikke vært vurdert i den lokale behandlingen. Varsleren har anførsler til artikkelen, fremmet i brev til Granskingsutvalget av 12. januar 2015. I det følgende blir varslers anførsler gjennomgått:

- Varsleren mener det foreligger vitenskapelig uredelighet i form av plagiat og brudd på åndsverksloven, selv om de innklagede har rettet opp flere forhold. Granskingsutvalget presiserer at eventuelle brudd på åndsverksloven ikke er opp til Granskingsutvalget eller lokale komiteer å avgjøre, og faller utenfor granskingen av vitenskapelig uredelighet.
- Strekpunkter på side 45: Varsleren mener likheten til hans arbeider er påfallende stor. Etter Granskingsutvalgets vurdering gir de innklagede her en fremstilling av hvordan det veiledes og undervises om pedagogisk credo til studentene ved NLA. Dette må anses som en systembeskrivelse, ikke et plagiat av varslers arbeider. Forholdet er ikke et alvorlig brudd med god vitenskapelig praksis, se også kommentarene til dokument 1b ovenfor.
- Modellen på sidene 47-48: Varsleren mener de innklagede bare har justert hans modell, slik at «inspirert av» ikke er tilstrekkelig henvisning. Han er også kritisk til at det fremstår som de innklagede selv har utviklet de ulike komponentene i modellen. Granskingsutvalget viser til det som er sagt i den sakkyndige uttalelsen, og mener at «inspired by» er en tilstrekkelig

henvisning. Granskingsutvalget er ikke enig med varslere i at bruken av pronomenet «we» ved redegjørelsen for utviklingen av modellen er et alvorlig brudd med god vitenskapelig praksis. Det er allerede henvist til varslere, slik at ordbruken heller må anses som en formidlingsmåte enn et forsøk på å forlede leserne.

Dokument 5 - Antologien

Dokumentene er to ulike versjoner av kapitler til antologien innklagede var redaktører for, av henholdsvis 22. oktober 2013 (Dokument 5a) og 17. januar 2014 (Dokument 5b). Antologien er ikke publisert, og avtalen med forlaget ble kansellert høsten 2014 i etterkant av den lokale behandlingen. Etter Granskingsutvalgets vurdering er begge dokumentene foreløpige utkast. Det tidligste dokumentet, Dokument 5a, er helt klart et arbeidsdokument som ble oversendt de andre bidragsyterne for den videre arbeidsprosessen. Dokumentet ble også vedlagt som pågående forskningsarbeid i en søknad om opprykk til førstelektor, innsendt til NLA fra en av de innklagede i desember 2013. I og med at den innklagede helt tydelig oppga at dette var et pågående arbeid, i betydningen en uferdig publikasjon, er vilkåret om «ferdigstilt» ikke oppfylt, selv om dokumentet må anses som frivillig avgitt. Det seneste dokumentet, Dokument 5b, ble oversendt forlagsredaktøren, som også var de innklagedes veileder i førstelektorprogrammet ved NLA. Granskingsutvalgets forskningsmessige erfaring tilsier at et antologiarbeid skiller seg fra arbeid med vitenskapelige artikler ved at forlagsredaktøren for en antologi er en sentral ressurs og medspiller i arbeidet. De innklagede har forklart at Dokument 5b var et foreløpig arbeid, et utkast for videre bearbeidelse og meningsutveksling med redaktøren/veilederen. Dette bekreftes av de mange kommentarene og merknadene til teksten, som tydeliggjør at dokumentet ikke er ferdigstilt, jf. kravet om at arbeidet må være «ferdigstilt» i det prinsipielle utgangspunktet utvalget har lagt til grunn i punkt 6.1.2 ovenfor.

Dokument 6 - «Pedagogisk credo TB5 FL10»

Varsleren viser til en Powerpoint-presentasjon de innklagede har lagt frem i sin henvendelse til Granskingsutvalget 13. oktober 2014. Ifølge varslere foreligger det plagiat av varslerens arbeider uten at kilden er oppgitt. Varsleren antar¹⁷ at presentasjonen benyttes av de innklagede i deres undervisning. De innklagede har forklart at presentasjonen er utarbeidet ved NLA Breistein, men ikke av de innklagede, og de innklagede har heller ikke benyttet den i sin undervisning. Granskingsutvalget konstaterer at det foreligger en betydelig bevisvill knyttet til de faktiske forhold. Beviskravet i granskingsaker, i form av et krav om klar sannsynlighetsovervekt, innebærer således at det ikke kan anses bevist med tilstrekkelig klarhet at dette er et dokument utarbeidet eller benyttet av de innklagede. Dokumentet kan derfor ikke legges til grunn for granskingen av plagiat.

Dokument 7 - Abstract til EECERA 2014, Kreta

Varsleren er kritisk til at de innklagede deltok med poster om pedagogisk credo på EECERA-konferansen 2014, etter at den lokale komiteen hadde kommet med sin uttalelse. Han viser til at det ikke er henvist til hans arbeider i abstractet til konferansen. Etter Granskingsutvalgets vurdering foreligger det ikke plagiat i abstractet til 2014-konferansen. Granskingsutvalget viser til bemerkningene i gjennomgangen av abstractet til EECERA-konferansen 2013 (Dokument 2 ovenfor). Disse bemerkningene har også betydning for vurderingen av abstractet til 2014-konferansen.

¹⁷ Side 4 i varslerens notat til Granskingsutvalget av 12. januar 2015.

På grunnlag av gjennomgangen ovenfor, konkluderer Granskingsutvalget med at de innklagede objektivt sett ikke har opptrådt vitenskapelig uredelig.

6.2 Det subjektive vilkåret

Konklusjonen om det objektive vilkåret ovenfor, innebærer at Granskingsutvalget ikke trenger å ta stilling til det subjektive vilkåret.

Foranlediget av den lokale komiteens uttalelse, finner Granskingsutvalget likevel grunn til å påpeke noen åpenbare feil ved forståelsen av skyldkravet som ble lagt til grunn ved den lokale behandlingen, jf. punkt 7.1 nedenfor.

7. Kommentarer og anbefalinger til institusjonen

Ifølge Kunnskapsdepartementets Veileder for Granskingsutvalgets arbeid, kan utvalget uttale seg om «mulige systemfeil» og «kritikkverdige forhold» dersom granskingen gir grunnlag for det.¹⁸ I det følgende vil Granskingsutvalget kommentere forhold ved institusjonens behandling av saken på lokalt nivå i punkt 7.1 nedenfor, samt institusjonens oppfølging av forskningsetiske retningslinjer i punkt 7.2.

7.1 Kommentarer til institusjonens behandling av saken

Generelt

Forskningsetikkloven har ingen regler for behandling av uredelighetsaker på lokalt nivå. NLA er en privat institusjon, og er i utgangspunktet ikke underlagt forvaltningslovens regler.

Granskingsutvalgets kommentarer nedenfor bygger på alminnelige forventninger til en rettferdig saksbehandling. I tillegg kommenterer utvalget forståelsen av forskningsetikkloven som er lagt til grunn i den lokale behandlingen av saken.

Forholdet mellom granskings sak og personalsak

Ledelsen for NLA har forklart for Granskingsutvalget at saksforholdet består av to ulike saker som må holdes atskilt, henholdsvis én sak om vitenskapelig uredelighet og én personalsak/arbeidsrettslig sak. For Granskingsutvalget fremstår imidlertid skillet mellom personalsak og granskings sak utydelig håndtert fra NLAs side både ved utredning av sakene og ved reaksjoner mot de innklagede.

Det fremstår for Granskingsutvalget som om ledelsen ved NLA for tidlig har inntatt et standpunkt om at de innklagede burde henvist til og/eller involvert varsler i deres arbeid med pedagogisk credo¹⁹. Dette synes å ha innvirket på den videre saksgangen i to retninger: 1) At det har vært uklart for de innklagede hva de var anklaget for og alvoret i anklagene, og 2) at de innklagede har hatt så mange personal- og saksbehandlingsmessige forhold å forsvare seg mot og gi sin forklaring til (se blant annet vedlegg 1), at de innklagede ikke har imøtegått de konkrete påstandene fra varsleren i like stor detalj

¹⁸ Veileder for Granskingsutvalgets arbeid utarbeidet av Kunnskapsdepartementet 27.6.2007, pkt 4.8 tredje ledd: Se <https://www.etikkom.no/vart-arbeid/Hvem-er-vi/Granskingsutvalget/Veileder-for-Granskingsutvalgets-arbeid/>

¹⁹ Som eksempler nevnes forslag i fire punkter i e-post fra rektor av 18. februar 2014, samt prorektor for FoUs forslag til minnelig løsning av 7. april 2014. Ingen av forslagene ble akseptert av de innklagede.

som varsleren har gjort i sine fremsatte anklager. Ledelsen ved NLA har med dette gjort det vanskelig for de innklagede å imøtegå varslers påstander.

Skillet mellom personalsaken og granskingsaken er også utydelig håndtert av NLA når det gjelder reaksjoner. Forarbeidene til forskningsetikkloven legger til grunn at reaksjoner på vitenskapelig uredelighet må fastsettes av arbeids- eller oppdragsgiver, i og med at loven ikke fastsetter egne reaksjoner.²⁰ Ledelsen ved NLA har forklart at de kun har iverksatt reaksjoner i personalsaken, og at reaksjoner i granskingsaken vil utstå til Granskingsutvalget har ferdigbehandlet den. Den første arbeidsrettslige reaksjonen i saken kom 17. oktober 2014 i form av en innkallelse til medarbeidersamtale. Begrunnelsen som ble oppgitt var den lokale komiteens konklusjon. Dette innebærer at innkallingen til medarbeidersamtalen, og den senere omgjøringen til samtale etter arbeidsmiljøloven § 15-1, fremstår som reaksjoner begrunnet i granskingsaken.

Kontradiksjon

Kravet om kontradiktorisk saksbehandling er et grunnleggende rettssikkerhetsprinsipp som innebærer at partene skal gis anledning til å ivareta sine interesser i saken. Det er flere måter kontradiksjonen må ivaretas på: Partene må få kjennskap til sakens innhold og grunnlag, for eksempel om saken gjelder vitenskapelig uredelighet eller brudd på åndsverksloven. Partene skal gis mulighet til å bli hørt, og det er institusjonens ansvar at partenes syn fremgår av vedtakets grunnlag. I tillegg må partene gis tilstrekkelig tid til å ivareta sine interesser, for eksempel ved at det gis rimelige tidsfrister for partene til å uttale seg. Uredelighetssaker er svært belastende for personene som er involvert. Det må derfor forventes at institusjonene er ekstra påpasselige med å ivareta partenes rett til kontradiksjon.

På grunnlag av sakens dokumenter og partenes forklaringer, fremstår det for Granskingsutvalget som at den lokale saksprosessen ikke ble kommunisert til partene på en tydelig måte. Det vises blant annet til prorektor for FoUs innkalling til møtet 20. februar 2014, som samtlige av de innkalte avsto mer eller mindre direkte fordi dagsorden og agenda for møtet ikke var avklart. Saksdokumentene viser etter Granskingsutvalgets vurdering at de innklagede gjennom hele saken ønsket avklaring av sakens innhold,²¹ uten at ledelsen tydelig besvarte spørsmålet. Uklarhetene om sakens innhold synliggjøres også av at verken NLA eller det lokale utvalget har tydeliggjort hvilket grunnlag de forskningsetiske delene av uttalelsen og vedtaket er basert på (alvorlige brudd/vitenskapelig uredelighet eller mindre alvorlige brudd), samt at det lokale utvalget vurderte saken etter åndsverkslovens bestemmelser uten at dette var kommunisert til de innklagede. Dette innebærer at de innklagede ikke har hatt reell mulighet for å ivareta sine interesser i saken.

Spørsmålene rundt partenes kontradiksjon settes på spissen når den lokale komiteen ingen steder i uttalelsen har vist til de innklagedes anførsler til de materielle sidene av saken. Dette reiser spørsmål om de innklagede reelt sett har blitt hørt i det som gjelder sakens kjerne, dvs. anklagene om plagiat og dermed vitenskapelig uredelighet.

²⁰ Ot.prp.nr. 58 (2005-2006) side 52.

²¹ Se for eksempel e-post fra de innklagede til prorektor for FoU datert 12. februar 2014 klokken 1720, og en av de innklagedes kommentarer av 28. mai 2014 til saksfremstillingen utarbeidet av NLA.

At den lokale komiteen ikke har gjennomført møter med partene, og heller ikke gitt partene mulighet til å kommentere faktum som den endelig uttalelsen bygger på, forsterker grunnlaget for kritikken om manglende iakttagelse av kontradiksjonsprinsippet. Tilsvarende kritikk gjelder den etterfølgende behandlingen av uttalelsen ved NLA, hvor det heller ikke i denne fasen fremkommer noen vurdering eller behandling av de innklagedes innvendinger til rapportens grunnlag.

Habilitet

Saken har reist spørsmål om habiliteten for ett av medlemmene i den lokale komiteen. De innklagede var kritiske til komiteens sammensetning, og mente at det institusjonsinterne medlemmet var inhabil til å behandle saken.

Ledelsen for NLA har forklart at de ønsket et institusjonsinternt medlem av den lokale komiteen, slik praksis er ved andre institusjoner. Den internt oppnevnte var professor emerita, men fortsatt tilknyttet institusjonen som seniorprofessor i pedagogikk. Ledelsen ved NLA har forklart at hun har kontorplass i pedagogikk-seksjonen i Sandviken der også varsler er tilsatt. Varsler var seksjonsleder for seksjonen under deler av den lokale behandlingen av saken, men ifølge NLA var komitémedlemmet i praksis underlagt rektor, ikke seksjonsleder. Komitémedlemmet hadde tidligere vært veileder for en av de innklagede og satt i bedømmelseskomiteen for varsleren ved hans opprykk til førstelektor, i henholdsvis 1998 og 2003. Hun var også det eneste medlemmet i komiteen med fagkompetanse på saksområdet.

Granskingsutvalget tar ikke stilling til habiliteten, men vil bemerke at den lokale komiteen ikke har begrunnet sin vurdering av det interne medlemmets habilitet. Det er derfor umulig for partene eller andre å bedømme om habilitetsvurderingen er korrekt. Granskingsutvalget vil minne institusjonen om at habilitetsreglene er begrunnet i samfunnets tillit til at avgjørelser fattes på objektivt grunnlag. Valget av internt komitémedlem fra samme arbeidsplass som varsler, kan ha svekket betydningen av den lokale komiteens uttalelse og de innklagedes tillit til prosessen, og synes også å ha bidratt til å eskalere konflikten mellom to av seksjonene på institusjonen.

Institusjonens aksept av innholdet i den lokale komiteens uttalelse

Som det fremgår ovenfor i punkt 2, må NLA's vedtak av 19. september 2014 forstås slik at NLA fullt ut deler komiteens vurderinger, og at vedtaket må forstås som et vedtak om vitenskapelig uredelighet.

Det er flere forhold ved komiteens uttalelse som NLA burde tatt stilling til. Manglende synliggjøring av kontradiksjon (referanser til de innklagedes anførsler) er kommentert ovenfor. Nedenfor følger ytterligere forhold som NLA, etter Granskingsutvalgets mening, kunne og burde tatt stilling under den lokale behandlingen:

- *Den lokale komiteens mandat*

Uttalelsen fra den lokale komiteen av 15. august 2014 konkluderer med blant annet brudd på åndsverksloven. Det fremgår imidlertid ikke av komiteens mandat av 23. mai 2014 at komiteen skal vurdere saksforholdet etter bestemmelsene i åndsverksloven. NLA har bekreftet at mandatet heller ikke på et senere stadium eksplisitt ble utvidet. Granskingsutvalget kan på denne bakgrunn ikke se at de innklagede ble gjort kjent med komiteens granskning av brudd på åndsverksloven, eller at de fikk anledning til å forklare seg om dette forholdet før komiteen trakk sin konklusjon. Argumentene man kan bruke for å

forsvare seg mot påstander om plagiat iht åndsverksloven er annerledes enn de man kan bruke i forsvar mot påstander om plagiat iht forskningsetiske retningslinjer og forskningsetikkloven. Dette utgjør klare svakheter i saksbehandlingen som ledelsen ved institusjonen burde tatt ansvar for å rette.

○ *Skyldkravet*

Granskingsutvalgets konklusjon i punkt 6.1.3 ovenfor vedrørende det objektive vilkåret, innebærer at utvalget ikke trenger å ta stilling til spørsmålet om det subjektive vilkåret er oppfylt. Granskingsutvalget finner likevel grunn til å påpeke noen åpenbare feil ved den lokale behandlingens forståelse av skyldkravet for vitenskapelig uredelighet.

Den lokale komiteen viser nederst på side 5 til at forskningsetikkloven stiller krav om forsett eller grov uaktsomhet for at et forhold skal regnes som vitenskapelig uredelig. Komiteen uttaler videre at:

«Den sentrale klagenemnden ved universitetet i Bergen har en svært lav terskel for hva som regnes som grov uaktsomhet dersom det objektivt sett foreligger handlinger i strid med vitenskapelig redelighet ut fra et tilsvarende regelverk for studenter. Komiteen legger som nevnt til grunn at det må stilles enda strengere krav til forskere.»

Etter Granskingsutvalgets vurdering kan regelverket for studenter i Bergen åpenbart ikke legges til grunn for vurdering av skyldkravet i uredelighetssaker etter forskningsetikkloven. Dette følger direkte av forskningsetikklovens skyldkrav sammenholdt med uttalelsene om skyldkravet i forarbeidene til loven²² og i Granskingsutvalgets praksis. Granskingsutvalget konstaterer således at den lokale komiteen har basert sin uttalelse på en åpenbart uriktig tolkning og anvendelse av skyldkravet.

Den lokale komiteen lister og begrunner alt den mener objektivt sett er plagiat eller brudd med god henvisningspraksis og god kollegialitet. De subjektive vilkårene for vitenskapelig uredelighet er i flere av disse tilfellene ikke eksplisitt omtalt. I de tilfellene de subjektive vilkårene omtales, fremhever komiteen:

«Det forhold at [varsler] er en kollega som jobber ved samme institusjon og innenfor samme felt som [de innklagede], og at forskerne også har hatt direkte kontakt med hverandre, gjør det enda mer naturlig og nærliggende å henvise til ham.»

Dette gjentas flere ganger med litt forskjellig ordlyd. Komiteen argumenterer også med at varslers arbeid ligger *«godt forut i tid»* og at det er et *«grunnleggende og nokså omfattende arbeid.»*

Granskingsutvalget bemerker at disse forholdene ikke i seg selv bidrar til å sannsynliggjøre at de innklagede har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt. Det kan være mange andre faglig forsvarlige grunner til at man ikke inntar slike henvisninger. De innklagede gir eksempelvis noen forklaringer i sine kommentarer til komiteens uttalelse²³ som verken er nevnt eller drøftet av NLA.

²² Ot.prp.nr. 58 (2005-2006) s. 54

²³ Brev av 10. september 2014 fra advokat Skjønsberg på vegne av de innklagede til NLA ved rektor.

Generelt sett tilsier god skikk for vitenskapelig forfatterskap at de forutgående arbeidene av andre eller en selv som man velger å omtale eller henwise til, faglig sett skal være de mest relevante for det man skriver om. Det er dårlig forskningspraksis å la kollegiale forhold, bekjentskap og liknende innvirke på dette valget.

Enn videre har den lokale komiteen ikke spesifisert hvilken form for skyld som er oppfylt. I den avsluttende konklusjonen nøyer komiteen seg med å si at «både objektive og subjektive vilkår» er oppfylt. Konklusjonen fremstår derfor som overflatisk og ubegrunnet. Den lokale behandlingen av skyldspørsmålet lider, etter Granskingsutvalgets vurdering, av vesentlige rettsanvendelsesfeil.

7.2 Kommentarer til institusjonens oppfølging av forskningsetiske retningslinjer

Institusjonenes ansvar for forskningsetikk følger av punkt 4 i NESH 2006 (Granskingsutvalgets kursivering):

«Det påligger institusjoner og enkeltforskere å utvikle og opprettholde god forskningsskikk. *Institusjonene skal ha prosedyrer for å håndheve brudd på forskningsetiske normer. [...]* Institusjonene skal legge til rette for opprettholdelse og utvikling av god forskningsskikk. *De må formidle forskningsetiske retningslinjer til sine ansatte og studenter, og sørge for opplæring i forskningsetikk* og relevante rettsregler som regulerer forskning. [...] Institusjonene må ta ansvar for at forskningsetiske retningslinjer følges. *De må ha synlige prosedyrer for å håndtere mistanker og beskyldninger om brudd på retningslinjer*, som ved å opprette uredelighetsutvalg, i egen regi eller i samarbeid med andre forskningsinstitusjoner.»

Da uenigheten mellom varsler og innklagede oppsto, hadde NLA ingen prosedyre for håndtering av brudd med god forskningspraksis slik NESH retningslinjer krever. Granskingsutvalget har imidlertid notert seg at institusjonen har fått dette på plass i april 2015.²⁴

Etter retningslinjene har institusjonene en sentral funksjon i forskningsetikken i form av opplæring, og et aktivt ansvar for å «utvikle og opprettholde god forskningsskikk» og for at retningslinjene følges. Ledelsen ved NLA har forklart Granskingsutvalget at institusjonen gir opplæring i forskningsetikk gjennom et kurs i vitenskapsteori, samt kurs i regi av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Videre anser ledelsen de forskningsetiske retningslinjene som alminnelig forsknings- eller folkeskikk som de forventer at alle ansatte kjenner og etterlever. Opplæringen i god forskningspraksis ved NLA skjer gjennom utdanningen på bachelor- og mastergradsnivå. Ansatte ved institusjonen som er i forskeropplæring (ph.d.), er tilknyttet gradsgivende institusjoner som har sine egne opplegg for forskningsetikk. Enkelte av institusjonens forskere deltar også i nasjonale forskerskoler.

Granskingsutvalget mener allikevel det kan stilles spørsmål om institusjonen oppfyller ansvaret for å utvikle, opprettholde og håndheve god forskningsetikk slik det fremgår av NESH 2006. Ut fra den fremlagte dokumentasjonen fremgår det at det ikke gis systematisk opplæring i forskningsetikk ved NLA. Kurset i vitenskapsteori er i all hovedsak et kurs i vitenskapsteori, ikke i forskningsetikk. Det må også tilføyes at etablering av god forskningsetikk ved en institusjon krever langt mer enn kursvirksomhet og etablering av retningslinjer for behandling av brudd på god forskningspraksis.

8. Konklusjon

I medhold av forskrift om behandling av redelighet i forskning § 10 fjerde ledd, skal Granskingsutvalget konkludere med at innklagede enten har opptrådt uredelig eller ikke.

Vurderingene foran viser at Granskingsutvalget ikke har funnet objektive holdepunkter for at A og B har opptrådt vitenskapelig uredelig. Granskingsutvalget finner derfor at de innklagede ikke har opptrådt vitenskapelig uredelig slik dette er definert i forskningsetikkloven § 5 annet ledd.

Konklusjonen er enstemmig, og ble fattet i møte 8. september 2015.

I tillegg har Granskingsutvalget kommentert systemfeil i behandlingen av saken ved NLA Høgskolen AS, samt mangelfullt arbeid med forskningsetikk på institusjonen.

9. Offentlighet og klageadgang

Utvalgets dokumenter har hittil vært unntatt fra offentlighet, jf. særregelen om utsatt offentlighet i forskningsetikkloven § 5 fjerde ledd. Etter at utvalgets uttalelse nå er avgitt, regulerer offentleglova (lov nr 16/2006) allmennhetens tilgang til dokumentene. Denne uttalelsen er således offentlig.

Granskingsutvalgets uttalelse kan påklages til Kunnskapsdepartementet, jf. forskningsetikkloven § 5 femte ledd. Klager på Granskingsutvalgets saksbehandling behandles av departementet, mens klager på uttalelsens innhold behandles av et særskilt nedsatt utvalg.

Klager på utvalgets uttalelser følger reglene i forvaltningsloven kapittel VI (§§ 28-36). Klagefristen er tre uker fra den dagen melding om uttalelsen mottas. Eventuell klage skal være skriftlig og skal sendes til Granskingsutvalget, enten elektronisk til post@etikkom.no eller per brev til Granskingsutvalget c/o De nasjonale forskningsetiske komiteene, Kongens gate 14, 0153 Oslo. Vennligst merk eventuell klage med **saksnummer 2015/14**.

Oslo, 8. september 2015

Tore Lunde, leder

Dag Slotfeldt-Ellingsen

Sighild Westman-Naeser

Astrid Lægreid

Hallvard Tjelmeland

Per-Henrik Zahl

Øyvind Arnesen

Tor Hauken

Tone Fløtten

Vedlegg 1 Kronologisk oversikt over den lokale behandlingen

Oversikten gjengir de viktigste punktene i behandlingen av saken, ikke alle detaljer. Tidslinjen gjelder kun saken om mulig vitenskapelig uredelighet, ikke forhold som søknad om opprykk osv.

2014

Februar

- 12.2 - E-post til prorektor for FoU fra varsler om mistanke om brudd på god henvisningsskikk i de innklagedes arbeider.²⁵
- Telefon fra prorektor for FoU til de innklagede.
- Etterfølgende e-postkorrespondanse mellom de innklagede og prorektor for FoU, der de innklagede først aksepterer å delta på møte 20. februar 2014, men senere på dagen (klokken 1720) avslår. Begrunnelsen for avslaget er at de innklagede ikke ønsker å stå til rette redaksjonelt for et pågående faglig arbeid (antologien). De innklagede avslår å oversende dokumenter som prorektor etterspør, og mener riktig fremgangsmåte er at varsler tar saken opp med dem direkte.
- Skriftlig innkalling til møtet 20. februar 2014 oversendes elektronisk. Informasjon om hva møtet gjelder (bruk av varslers arbeider) og hva som er formålet (finne gode løsninger for å synliggjøre sammenhengen mellom arbeidene).
- Møte mellom prorektor for FoU og varsler og forskningsrådgiver på Breistein for å få oversikt over sakens dokumenter.
- 13.2 - E-post fra rektor til de innklagede om uro for linjen de har valgt, og at han er tilgjengelig for et møte hvis de ønsker det.
- Varsleren avslår å stille på møtet 20. februar 2014 primært på grunn av mangelfull sakliste i innkallingen til møtet. Institusjonen har opplyst at avslaget skyldes uenighet om møtets formål.
- 14.2 Varsler uttrykker mistillit til prorektor i epost til prorektor og rektor.
- 17.2 Samtale med rektor etter de innklagedes ønske.
- 18.2 Notat fra rektor som bygger på blant annet samtalen med de innklagede dagen før. Institusjonen har ikke redegjort for et slikt møte, men har vist til at en av de innklagede sendte e-post med kritikk av rektor denne datoen.
- 19.2 - Rektor oversender til de innklagede referat fra møtet 17. februar 2014 med de innklagedes merknader innarbeidet.

²⁵ NLA har i sine kommentarer av 3. juli 2015 opplyst at det var muntlig kontakt mellom varsler og daværende prorektor for FoU 10. februar 2014, og at de innklagede muntlig ble informert om saken samme dag. Disse opplysningene samsvarer ikke med opplysninger NLA har gitt i dokumentet «Oversikt over hovedlinjer i saksgang» oversendt Granskingsutvalget 27. oktober 2014. De nye opplysningene samsvarer heller ikke med de innklagedes informasjon om saksgangen.

- Etter seksjonsmøte i pedagogikkseksjonen informerte varsler resten av seksjonen om at han oppfattet seg plagiert av de innklagede, og at han ville be ledelsen vurdere saken. Han orienterte samtidig om at han trakk seg som leder for seksjonen.

20.2 E-post fra varsler til prorektor; varsler etterspør NLAs retningslinjer for behandling av mistanke om brudd på forskningsetiske retningslinjer.

24.2 E-post fra de innklagede til rektor.

De innklagede hevder e-posten var en oppfølging av den tidligere samtalen med rektor, der de aksepterer å gå gjennom materialet og rette opp evt. manglende henvisninger. De aksepterer ikke at varsler/ansatte ved institusjonen skal ha referee-oppgaver tilknyttet antologi-arbeidet. De begrunner dette med at de har en kontrakt med forlaget og er underlagt redaktøren der, men vil sende over varslerens to artikler til redaktøren for vurdering av henvisninger.

Institusjonen viser ikke til den tidligere samtalen med rektor, kun til at de innklagede avviser å gi institusjonen eller varsler innsyn i opprettingsprosessen.

Mars

3.3 Møter mellom prorektor for FoU og de innklagede. Tema synes å ha vært førstelektorsøknaden til en av de innklagede.

5.3 E-post fra rektor til de innklagede, der rektor gir uttrykk for at han anser saken som avsluttet, og at det er opp til forfatterne og forlaget å ta ansvar for det forskningsetiske. De innklagede anser dette som en avtale om at «saken» er avsluttet.

7.3 - Møte mellom varsler, hans fagforening, prorektor, rektor og personalleder. Ikke kjent hva møtet dreide seg om.
- Ny versjon av de innklagedes engelskspråklige artikkel der de har innarbeidet henvisninger til varsler 2008-artikkel som oppfølging av samtalen med rektor. Versjonen ble ikke publisert, og heller ikke sendt inn for publisering.

12.3 Formell klage fra varsleren til institusjonen, med anførsler om plagiat, brudd på god henvisningsskikk og lite kollegial oppførsel.

14.3 E-post til de innklagede fra prorektor om at det er reist formell klage mot dem om plagiat og ukollegial oppførsel, med kopi av varslerens klage og med tilsvarsfrist til 24.3. Institusjonen vil vurdere videre saksgang når tilsvaret fra de innklagede foreligger.

19.3 - Tilsvaret foreligger fra de innklagede. Tilsvaret blir ikke forelagt varsler umiddelbart, i strid med de innklagedes ønsker, men i forståelse med varsler.

Institusjonen velger å utsette oversendelsen for å få rom til mekling. De innklagede blir ikke informert om dette.

- På bakgrunn av tilsvaret mener institusjonen partene står langt fra hverandre, slik at saken må løses gjennom komité-behandling.

- Kopi av varslers klage legges i posthyllene til et utvalg ansatte på Breistein. Det lykkes ikke institusjonen å få klarhet i hvem som gjorde dette.

21.3 E-post fra rektor til de innklagede om at saken har gått over fra en dialogfase til en formell fase med komitébehandling. De innklagede reagerer senere på at rektor har bestemt seg for å nedsette komité før tilsvarsfristen har gått ut, selv om de har gitt sitt tilsvare.

24.3 Møte mellom de innklagede og prorektor for FoU.

25.3 Forslag til minnelig løsning fra de innklagede. Varsler aksepterer ikke løsningen.

28.3 Møte mellom de innklagede og prorektor for FoU.

April

1.4 Forslag til minnelig løsning fra prorektor for FoU. De innklagede besvarer ikke. Varsler aksepterer ikke løsningen.

4.4 Møte mellom prorektor for FoU, varsler og hans rådgivere.

7.4 Prorektor for FoU presenterer varslers løsningsforslag av samme dato for de innklagede, inkludert et forslag til beklagelse fra de innklagedes side utarbeidet av prorektor. De innklagede aksepterer ikke løsningen som de mener fremstår som et ultimatum, og kritiserer at ledelsen har ignorert deres ønske om dialog med varsler.

11.4 NLA oversender de innklagedes svar på varslers klage av 19. mars 2014 til varsleren.

NLA informerer partene om at forsøk på mekling ikke har ført frem og at det vil nedsettes en komité. Tre personer har sagt seg villige til å sitte i komiteen, men NLA avventer å gå ut med navnene til de får skriftlig tilbakemelding fra personene og habilitetsforhold er avklart.

30.4 NLA oppnevner sakkyndig komité med ett institusjonsinternt medlem og to eksterne, hvorav én jurist, og sender informasjonen til partene sammen med mandat. Komiteen skal ferdigstille sitt oppdrag innen 15. juni 2014.

Mai

2.5 De innklagedes advokat oversender innsigelser til saksprosessen.

- Innen 9.5 Tilbakemeldinger fra alle partene.
- 23.5 NLA oversender revidert mandat for den lokale komiteen og saksframstilling utarbeidet av prorektor for FoU til komiteen og partene. De innklagede oppfordres i brevet til å oversende etterspurte dokumenter, uten at dette etterkommes fra de innklagedes side.
- 28.5 - Komiteens første møte, der de ber om utsatt frist til 20. august 2014.
- De innklagede sender sine merknader til saksfremstillingen til prorektor for FoU.

Juni

- 2.6 Prorektor for FoU oversender de innklagedes merknader til saksfremlegget til komiteen.
- 4.6 Prorektor for FoU oversender ytterligere dokument fra de innklagede til komiteen.
- 20.6 Prorektor informerer partene om at den lokale komiteen tar sikte på å ferdigstille sitt arbeid 15. august 2014.

August

- 15.8 Ledelsen for institusjonen mottar komiteens uttalelse.
- 18.8 Ledelsen oversender uttalelsen til partene. Kommentarfrikt til 11. september 2014.
- 25.8 Møte mellom ledelsen og varsler.
- 28.8 Møte mellom ledelsen og de innklagede. Til møtet er det fremlagt et skriv med de innklagedes merknader til komiteens uttalelse. De innklagedes advokat påpeker at den lokale komiteens uttalelse kun er rådgivende, og at det er rektor som må ta stilling til uttalelsen. Rektor ber de innklagede om å revurdere merknadene, som han mener sverter varsleren og ikke forholder seg til saken. De innklagede mener deres merknader kun påpeker dokumenterte fakta. Det er uenighet mellom de innklagede og institusjonen om ledelsen informerte om muligheten for å bringe saken inn for Granskingsutvalget.
- 29.8 Varsler sender sine merknader til uttalelsen.

September

- 10.9 De innklagede sender sine omarbeidede kommentarer til uttalelsen, herunder et forslag om at varsler kan skrive et kapittel til antologien.
- 16.9 Varsler gjør institusjonen oppmerksom på at de innklagede har deltatt på en konferanse i september 2014 med poster om det faglige emnet saken

gjelder, samt at de har publisert en engelskspråklig artikkel i et internasjonalt tidsskrift.

- 17.9 De innklagede får vite fra informasjonsansvarlig ved NLA at deres publiserte engelskspråklige kapittel om idrett er tatt bort fra NLAs nettside, og at deres publiserte engelskspråklige artikkel om pedagogisk credo nektes lagt ut.
- 18.9 Ny prorektor for FoU
- 19.9 Rektor fatter vedtak i saken om at komiteens vurderinger og konklusjoner tas til etterretning, og at institusjonen vil følge opp saken overfor de involverte på grunn av forholdene som er avdekket.
- 19.9-25.9 E-postutveksling mellom de innklagedes advokat og ledelsen ved institusjonen angående vedtaket. Vedtaket blir ikke endret.
- I udatert skriv fremgår det at en rekke personer skal motta komiteens uttalelse i uke 39 (22. – 28. september 2014), samt at det skal avholdes personalmøter på Breistein 3.10 og Sandviken 1.10 for å informere alle ansatte om saken.
- 26.9 Innkalling av de innklagede til medarbeidersamtale.

Oktober

- 10.10 Medarbeidersamtalen omgjøres til drøftingsmøte etter arbeidsmiljøloven 15-1. Begrunnelsen er blant annet «konfliktskapende og illojal opptreden knyttet til klagesaken».
- 13.10 De innklagede sender henvendelse til Granskingsutvalget med anmodning om «renvasking».
- 27.10 Institusjonen sender orientering til Granskingsutvalget om saken, samt kommentarer til de innklagedes henvendelse og saksfremstilling.
- 30.10 Advarsler til de innklagede med pålegg om videre faglig, kollegial og personlig oppførsel.

November

- 24.11 På grunn av inngått avtale om å akseptere arbeidsrettslig advarsel mot at institusjonen avslutter den personalmessige siden av saken, får en av de innklagede ikke tillatelse til å foredra på en nasjonal konferanse om arbeidet med pedagogisk credo.

Desember

- 11.12 Granskingsutvalget beslutter å åpne gransking.
- 12.12-d.d Behandling i Granskingsutvalget.